

**T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI**

**LİSE ÖĞRENCİLERİNİN GELİŞMELERİ KAÇIRMA KORKUSU(FOMO)
DÜZEYLERİ ÜZERİNDE TAMAMLANMA İHTİYACI VE KİŞİLİK
ÖZELLİKLERİNİN YORDAYICI ROLÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AHMET TANER ŞENER

**DANIŞMAN
PROF. DR. ÜMİT MORSÜNBÜL**

AKSARAY 2022

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

**LİSE ÖĞRENCİLERİNİN GELİŞMELERİ KAÇIRMA KORKUSU(FOMO)
DÜZEYLERİ ÜZERİNDE TAMAMLANMA İHTİYACI VE KİŞİLİK
ÖZELLİKLERİNİN YORDAYICI ROLÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AHMET TANER ŞENER

DANIŞMAN
PROF. DR. ÜMİT MORSÜNBÜL

AKSARAY 2022

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 6(altı) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı :Ahmet Taner

Soyadı :ŞENER

Bölümü :Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

İmza :

Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Lise Öğrencilerinin Gelişmeleri Kaçırma Korkusu(Fomo)
Düzeyleri Üzerinde Tamamlanma İhtiyacı ve Kişilik Özelliklerinin Yordayıcı
Rolü

İngilizce Adı : The Predictive Role of Need for Cognitive Closure And
Personal Traits on Levels of High School Students' Fear of Missing Out.

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Ahmet Taner ŞENER

İmza:

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
JÜRİ ONAY SAYFASI

Ahmet Taner ŞENER tarafından hazırlanan “Lise Öğrencilerinin Gelişmeleri Kaçırma Korkusu(Fomo) Düzeyleri Üzerinde Tamamlanma İhtiyacı ve Kişilik Özelliklerinin Yordayıcı Rolü” başlıklı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Aksaray Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans olarak kabul edilmiştir.

İMZA

Danışman: (Prof.Dr. Ümit MORSÜNBÜL)

(Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı/ Aksaray Üniversitesi)

Üye: (Doç.Dr. M.Ertuğrul UÇAR)

(Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı/ Aksaray Üniversitesi)

Üye: (Prof. Dr. Hasan ATAK)

(Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Anabilim Dalı/ Kırıkkale Üniversitesi)

Tez Savunma Tarihi: 13/05/2022

Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun tarih

ve..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
Doç. Dr. Sevilay USLU DİVANOĞLU
İmza

İTHAF

Kızıma..

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans ve tez sürecimde bana yol gösteren, desteğini ve emeğini esirgemeyen, tecrübelerinden faydalandığım başta tez danışmanım Prof. Dr. Ümit MORSÜNBÜL olmak üzere, lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca desteklerini her zaman hissettiğim kıymetli hocalarım Prof. Dr. Rezzan GÜNDOĞDU ve Sayın Doç. Dr. Mehmet Ertuğrul UÇAR'a teşekkür ederim. Ayrıca Tez çalışmamda değerli görüş ve önerileriyle katkı sağlayan jürideki değerli hocam Sayın Prof. Dr. Hasan ATAK'a teşekkürü bir borç bilirim.

Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca desteklerini her zaman hissettiğim değerli hocalarım Doç. Dr. Savaş KARAGÖZ ve Ar. Gör. Yaser Emir ELHATİP'e teşekkür ederim. Emek, özveri ve çaba ile gerçekleştirilen bu yüksek lisans tezinin ortaya çıkmasında katkısı olan çok sayıda kişi vardır. Her birinin ismini burada vermek mümkün olmasa da bu süreçte benden yardımlarını esirgemeyen bu tezin ortaya çıkmasını sağlayan değerli görüşleriyle katkı sağlayan tüm katılımcılara teşekkürü bir borç bilirim.

Bugünlere gelmemde en büyük övgüyü hakeden, yaşamımın her döneminde maddi manevi desteklerini benden esirgemeyen, varlıklarıyla bana güç veren babam Zekeriya ŞENER'e ve annem Fatma ŞENER'e teşekkür eder, şükranlarımı sunarım.

Neşesi, enerjisi, güzel kalbiyle her zaman bana destek olan kardeşlerim Dudu ÇEZİK ve Hanifi Güner ŞENER'e teşekkür ederim.

Ve tabi ki hayatıma girdiği andan itibaren bana her zaman destek olan, moral veren, motive eden, iş ve aile hayatımdaki dengeyi sağlamamda bana her zaman yardımcı olan sevgili eşim Merve ŞENER'e çok teşekkür ederim.

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
LİSE ÖĞRENCİLERİNİN GELİŞMELERİ KAÇIRMA
KORKUSU(FOMO) DÜZEYLERİ ÜZERİNDE TAMAMLANMA
İHTİYACI VE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN YORDAYICI ROLÜ

(Yüksek Lisans)

AHMET TANER ŞENER, AKSARAY 2022

ÖZET

Teknolojinin ve internetin gelişmesiyle birlikte sosyal medya uygulamaları hayatımızın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Gelişmeleri kaçırma korkusu kişilerin başkalarının yaşadığı farklı ve cazip deneyimlerden eksik kalma kaygısı olarak tanımlanmaktadır. Araştırmanın amacı da bilişsel tamamlanma ihtiyacı ve kişilik özelliklerinin gelişmeleri kaçırma korkusu üzerindeki yordayıcı rolünü incelemektir.

Çalışmanın araştırma grubunu 2020-2021 eğitim öğretim yılında Aksaray ilindeki çeşitli liselerde eğitimlerine devam eden 117 erkek 179 kız olmak üzere 296 öğrenci oluşturmaktadır.

Verilerin toplanması için kişisel bilgi formu, gelişmeleri kaçırma korkusu ölçeği, tamamlanma ihtiyacı ölçeği-kısa formu, hızlı büyük beşli kişilik ölçeği kullanılmıştır.

Elde edilen veriler SPSS 25 paket programı kullanılarak çözümlenmiştir. Veriler, ilişkisel tarama modeline göre, çoklu doğrusal regresyon analizi, bağımsız örneklem t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılarak analiz edilmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre, gelişmeleri kaçırma korkusu ile cinsiyet değişkenine arasında

anlamalı bir farklılık bulunamazken, ailenin gelir durumu, interneti kullanım amacı ve sosyal medyayı kullanım süreleri değişkenleri arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Ayrıca gelişmeleri kaçırma korkusu ile bilişsel tamamlanma ihtiyacı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki varken, beş faktörlü kişilik özelliklerinin alt boyutlarından sadece duygusal denge ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Elde edilen bulgular ilgili alanyazın çerçevesinde tartışılarak önerilerde bulunulmuştur.

Bilim Kodu:10906

Anahtar Kelimeler: Gelişmeleri Kaçırma Korkusu, Tamamlanma İhtiyacı, Sosyal Medya, Kişilik Özellikleri.

Sayfa Adedi:89

Danışman: Prof. Dr. Ümit MORSÜNBÜL

AKSARAY UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
THE PREDICTIVE ROLE OF NEED FOR COGNITIVE CLOSURE
AND PERSONAL TRAITS ON LEVELS OF HIGH SCHOOL
STUDENTS' FEAR OF MISSING OUT.

(Master Thesis)

Ahmet Taner ŞENER, AKSARAY 2022

ABSTRACT

Social media applications have become an integral part of our lives with the development of technology and internet. The fear of missing out is defined as the anxiety of falling short of different and tempting experiences of others. The aim of the study is to examine the predictive role of the need for cognitive closure and personality traits on the fear of missing out.

The sample of the study consists of 296 students, 117 boys and 179 girls, who continue their education in various high schools in Aksaray in the 2020-2021 academic year. Personal information form, scale of the fear of missing out, scale-short form of the need for closure and quick big five personality scale have been used to collect data.

The obtained data have been analyzed using the SPSS 25 package software. In accordance with the relational screening model, the data have been analyzed with multilinear regression analysis, independent sample t-test and one-way variance analysis (ANOVA).

According to the results of the study, while there has been no significant difference between the fear of missing out and the gender variable, significant differences have been found between the variables of family income, aim of using the internet and duration of using social media. Also, there has been a positive and significant correlation between the fear of missing out and the need for cognitive closure, whereas a negative significant

correlation has been found only with emotional stability, one of the sub-dimensions of the five-factor personality traits.

Suggestions have been put forth by discussing the findings obtained as part of the literature.

Science Code:10906

Key Words: Fear of Missing Out, Need for Cognitive Closure, Social Media, Personality Traits.

Page Number:89

Supervisor: Prof. Dr. Ümit MORSÜNBÜL

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	İ
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	İİ
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	İİİ
İTHAF.....	İV
TEŞEKKÜR	V
ÖZET	VI
ABSTRACT.....	Vİİ
İÇİNDEKİLER	X
TABLolar LİSTESİ.....	XİV
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	XV
BÖLÜM 1	1
GİRİŞ.....	1
1.1.Problem Durumu.....	1
1.2.Araştırmanın Amacı.....	4
1.3.Araştırmanın Önemi	4
1.4.Sınırlılıklar.....	5
1.5.Tanımlar	5
BÖLÜM 2	6
KURAMSAL ÇERÇEVE	6
2.1.Gelişmeleri Kaçırma Korkusu.....	6
2.1.1.Gelişmeleri Kaçırma Korkusunun Etkileri.....	8
2.1.2.Gelişmeleri Kaçırma Korkusu ile İlgili Yapılan Araştırmalar	9
2.2.Bilişsel Tamamlanma İhtiyacı	11

2.2.1.Bilişsel Tamamlanma İhtiyacı ve Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Arasındaki İlişkiyi İnceleyen Araştırmalar	14
2.3.Kişilik	16
2.3.1. Ayırıcı Kişilik Yaklaşımı	18
2.3.2. Beş Faktörlü Kişilik Yaklaşımı	20
2.3.2.1. Dışadönüklük- İçedönüklük	21
2.3.2.2. Uyumluluk – Uyumsuzluk	21
2.3.2.3. Sorumluluk (Öz Disiplin) – Sorumsuzluk (Dağınıklık)	22
2.3.2.4. Nevrotizm (Duygusal Dengesizlik) – Duygusal Denge	22
2.3.2.5. Gelişime Açıklık (Deneyime Açıklık) – Tutuculuk (Gelişmemişlik)	22
2.3.3.Beş Faktörlü Kişilik Özellikleri ve Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Arasındaki İlişkileri İnceleyen Araştırmalar	23
BÖLÜM 3	26
YÖNTEM	26
3.1. Araştırmanın Modeli	26
3.2. Çalışma Grubu	26
3.3. Veri Toplama Araçları	27
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	27
3.3.2. Sosyal Ortamlarda Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Ölçeği (GKKÖ)	27
3.3.3. Tamamlanma İhtiyacı Ölçeği- Kısa Formu (TİÖ-KF)	28
3.3.4. Hızlı Büyük Beşli Kişilik Ölçeği (HBBKT)	28
3.4. Verilerin Analizi	29
BÖLÜM 4	30
BULGULAR	30
4.1. Lise Öğrencilerinin Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Düzeyleri Cinsiyete Göre Anlamlı Biçimde Farklılaşmakta Mıdır?	30
4.2. Lise Öğrencilerinin Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Düzeyleri Ailelerinin Gelir Durumuna Göre Anlamlı Bir Şekilde Farklılaşmakta Mıdır?	30
4.3. Lise Öğrencilerinin Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Düzeyleri İnterneti Kullanım Amacına Göre Anlamlı Bir Şekilde Farklılaşmakta	

Mıdır?	32
4.4. Lise Öğrencilerinin Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Düzeyleri Sosyal Medyayı Kullanım Süresine Göre Anlamlı Bir Şekilde Farklılaşmakta Mıdır?	34
4.5. Lise Öğrencilerinin Bilişsel Tamamlanma İhtiyacı ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Düzeylerini Anlamlı Yordayıp Yordamadığına İlişkin Bulgular.....	35
BÖLÜM 5	38
TARTIŞMA VE YORUM	38
5.1. Lise Öğrencilerinin Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Düzeylerinin Cinsiyetine Göre Farklılaşmasına İlişkin Tartışma ve Yorum.....	38
5.2. Lise Öğrencilerinin Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Düzeylerinin Ailelerinin Gelir Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Tartışma ve Yorum	39
5.3. Lise Öğrencilerinin Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Düzeylerinin İnterneti Kullanım Amacına Göre Farklılaşmasına Yönelik Tartışma ve Yorum	40
5.4. Lise Öğrencilerinin Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Düzeylerinin Sosyal Medyayı Kullanma Süresine Göre Farklılaşmasına Yönelik Tartışma ve Yorum	41
5.5. Lise Öğrencilerinin Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Düzeylerinin Bilişsel Tamamlanma İhtiyacı ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri Açısından Açıklanmasına Yönelik Tartışma ve Yorum	41
BÖLÜM 6	46
SONUÇ VE ÖNERİLER	46
6.1. Sonuçlar	46
6.2. Öneriler	46
6.2.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler.....	47
6.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	47
KAYNAKÇA.....	49
EKLER	64
EK 1: Kişisel Bilgi Formu	65
EK 2: Sosyal Ortamlarda Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Ölçeği.....	66
EK 3: Tamamlanma İhtiyacı Ölçeği.	67

EK 4: Hızlı Büyük Beşli Kişilik Ölçeği.....	68
EK-5: Üniversite Etik Kurul İzni	69
EK-6: Tez Değerlendirme Formu	70

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1. Araştırma Grubuna Ait Demografik Özellikler	26
Tablo 2. Lise Öğrencilerinin Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Puanlarının Cinsiyete Göre t-testi Sonuçları	30
Tablo 3. Lise Öğrencilerinin Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Puanlarının Ailelerinin Gelir Durumlarına Göre Betimsel Verileri.....	31
Tablo 4. Lise Öğrencilerinin GKKÖ Puan Ortalamalarının Ailelerinin Gelir Düzeylerine Göre ANOVA Testi Sonuçları.....	31
Tablo 5.Lise Öğrencilerinin Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Puanlarının İnterneti Kullanım Amaçlarına Göre Betimsel Verileri	32
Tablo 6.Lise Öğrencilerinin GKKÖ Puan Ortalamalarının İnterneti Kullanım Amaçlarına Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları	32
Tablo 7.Lise Öğrencilerinin GKKÖ Puan Ortalamalarının İnterneti Kullanım Amaçlarına Göre Tamhane Testi Sonuçları	33
Tablo 8. Lise Öğrencilerinin Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Puanlarının Sosyal Medya Kullanım Sürelerine Göre Betimsel Verileri	34
Tablo 9. Lise Öğrencilerinin GKKÖ Puan Ortalamalarının Sosyal Medya Kullanım Sürelerine Göre ANOVA Testi Sonuçları.....	35
Tablo 10. Ölçek Puanlarının Betimsel İstatistikleri	35
Tablo 11. Gelişmeleri Kaçırma Korkusu, Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ve Tamamlanma İhtiyacı Arasındaki İlişkileri İlişkin Korelasyon Tablosu	36
Tablo 12. Gelişmeleri Kaçırma Korkusunun Yordayıcısı Olarak Tamamlanma İhtiyacı ve Beş Faktör Kişilik Özelliklerine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	37

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

Bu çalışmada kullanılan simgeler ve kısaltmalar açıklamaları ile birlikte aşağıda verilmiştir.

GKK	Gelişmeleri Kaçırma Korkusu
FOMO	Fear of Missing out
GKKÖ	Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Ölçeği
TİÖ-KF	Tamamlanma Ölçeği- Kısa Formu
HBBKT	Hızlı Büyük Beşli Kişilik Testi
SPSS	Statistical Packet for Social Sciencs
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
%	Yüzde
F	Varyans
B	Beta Değeri
N	Kişi Sayısı
p	Anlamlılık
r	Korelasyonel Katsayısı
Sd	Serbestlik Derecesi
Ss	Standart Sapma
t	Bağımsız Değişken
X	Ortalama

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde öncelikle problem durumu açıklanarak, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, sınırlılıkları ve çalışma kapsamındaki tanımlara yer verilmiştir.

1.1.Problem Durumu

Teknolojinin çok hızlı bir şekilde gelişmesiyle birlikte insanların günlük hayatlarındaki işleri kolaylaştıran, çağımızın en önemli buluşlarından biri olan internet, tüm dünyada yaygınlaşarak ve ülkemizde de çok fazla kullanılmaya başlanmıştır. İnternet insanlara iletişim, bilgiye hızlı erişim, günlük yapılan fiziksel ve zihinsel işlerin kolaylaşması gibi noktalarda çok fazla yarar sağlayarak insanlar için hayatın vazgeçilmez bir aracı haline gelmiştir.

Bilişim teknolojilerinin yaygınlaşmasıyla, insanlar internete daha kolay ulaşmaktadırlar. TÜİK tarafından 2021 yılında yapılan Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması' na göre internet kullanan 16-74 yaş grubundaki bireylerin oranı %82,6 olarak tespit edilmiştir. Ayrıca hanelerin %92,0' si internet erişim imkânına sahip bulunmaktadır. Yine TÜİK 2021 yılı verilerinde, bireylerin yaş grubuna göre İnternet kullanım oranlarına baktığımızda 16-24 yaş arasındaki bireylerin internet kullanım oranı %95,7 dir. İnternetin giderek yaygınlaşması ile birlikte insan yaşamına zamanla akıllı telefonlar girmiştir. Her an her yerde taşınabilen akıllı telefonlar ve internet vasıtasıyla kişiler sosyal medya platformlarına rahat bir şekilde erişebilmektedir.

Bu gelişmeler ışığında, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de internet ve sosyal medya

kullanımı artmaktadır. We Are Social tarafından 2021 yılında yapılan araştırmanın istatistiklerine baktığımızda 84,68 milyon nüfusa sahip ülkemizde; 65,80 milyon kişinin internet erişimine sahip olduğunu, kullanıcıların 60 milyonunun aktif olarak sosyal medya kullandıklarını ve toplam nüfusumuzun %70,8'ine eşit olduğu görülmektedir. İnsanların internette günlük ortalama 7 saat 57 dakika ve sosyal medya da günlük ortalama 2 saat 57 dakika vakit geçirdiklerini görüyoruz.

Akıllı telefonlar aracılığıyla sosyal medya platformlarına kolay bir şekilde erişilmektedir. İnsanlar özellikle de genç kuşaklar vakitlerinin çoğunu sosyal ağlarda bilgi paylaşmak ve paylaşılan bilgileri takip etmekle geçirmektedirler (Fox ve Moreland, 2015; Hato; 2013). Bu durum bireylerde internete bağlı kalma ve güncellemeleri takip etme isteği oluşturmaktadır. Böylece karşımıza yeni bir olgu olan Fear of Missing Out (FoMO) kavramı ortaya çıkmıştır. Bu kavram Türkçeye gelişmeleri kaçırma korkusu (GKK) olarak çevrilmiştir (Przybylski vd., 2013; Gökler vd., 2016).

Gelişmeleri kaçırma korkusu kavramı literatürde çeşitli konular ile incelendiği görülmüştür. Gelişmeleri kaçırma korkusu kavramı, çalışmalarda sosyal dışlanma, endişe, stres (Abel vd., 2016), düşük yeterlilik ve özgüven algısı (Hoşgör vd., 2017), insanların iletişimi kolaylaştırma, her konu hakkında bilgi sahibi olma isteği (Çınar, 2017), gerçek hayatta yaşanan iletişim sıkıntısı (Liftiah vd., 2016), pazarlama stratejisi olarak kullanılan kıtlık algısı (Aydın, 2018'a; Lim, 2016) gibi nedenler ile ilişkilendirilmektedir. Öte yandan Gelişmeleri kaçırma korkusu kavramı ile nomofobi düzeyi, öğrenci motivasyonu, öznel iyi oluş, akıllı telefon kullanımı ve bağımlılığı, kişilik özellikleri gibi konuların çeşitli değişkenler açısından incelendiği çalışmalar alanyazında mevcuttur (Alt, 2015; Gezin vd., 2017; Hato, 2013; Stead ve Bibby, 2017; Tanrıku, 2018; Traş ve Öztemel, 2019). Bu noktada gelişmeleri kaçırma korkusunun kişilik özellikleriyle ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

Kişilik yapısındaki bireye özgü farklılıkları dikkate alarak kişilik özelliklerini kapsamlı biçimde açıklayan beş faktör kişilik modeli uyumluluk, dışa dönüklük, sorumluluk, duygusal denge ve deneyime açıklık olarak beş alt başlıkta oluşturulmuştur (McCrae ve Costa, 1995). Deneyime açıklık boyutundaki bireyler sosyal, meraklı olma, yenilikçi, açık fikirli, değişikliği seven gibi özellikler göstermektedirler (Soysal, 2008). GKK yaşayan bireylerin sürekli olarak gündemi takip etme isteğinin olaması sebebiyle deneyime açıklık alt boyutuyla arasında ilişki çıkması beklenmektedir. Nevrotizm boyutuna yakın olan

kimseler sinirli, kaygılı, güvensiz, gergin ve duygusal olması gibi özellikler göstermektedir (Soysal, 2008). Kişilik özelliklerinin alt boyutundan nevrozizm özelliği fazla olan bireylerin daha fazla GKK yaşaması düşünülmektedir.

Kişiler sosyal medya platformları aracılığıyla etraflarındaki fırsatların daha çok haberdar olmaya başlamışlardır. Sosyal medya platformlarından duyurulacak birçok farklı etkinlik (parti, söyleşi, konser, spor müsabakası, vb.) çok hızlı bir şekilde insanlara ulaşabilmektedir. Bu durum bazı bireylerde etkinlikleri seçme noktasında tereddüt etmelerine neden olup, diğer etkinliklerdeki gelişmeleri kaçırdığı düşündürmektedirler. (Hopp, 2015). Ayrıca kişinin en iyi seçimi yapıp yapmadığı konusunda kaygı yaşamasına neden olan olan GKK'nın (Wortham, 2011) bilişsel tamamlanma ihtiyacı ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmamızın bir diğer değişkeni olan bilişsel tamamlanma ihtiyacı, Polonyalı Profesör Kruglanski (1990) tarafından karar vermenin bilişsel ve motivasyonel yönlerini açıklamak için geliştirdiği bir kavramdır. Bireyin, karar verme durumu söz konusu olduğunda, belirsizliğin ortadan kalkması için herhangi bir cevabı seçmesi durumudur (Harlow vd, 2011). Bilişsel tamamlanma ihtiyacı, kişilerin herhangi bir konu üzerinde karmaşa ve belirsizlik durumlarını yaşamadan, kesin ve net bir bilgiye ulaşma ihtiyacı olarak tanımlanmaktadır. (Kruglanski ve Mayseless, 1988; Manetti ve ark., 2002).

Kafa karışıklığının ve belirsizliğin ortadan kalkması arzusundan kaynaklandığı için, ihtiyaç kavramı ile birlikte ifade edilmektedir (Klein, 2010). Kuramda, ihtiyaç kavramı bir eksiklik vurgulamaz, içsel bir motivasyona dikkat çekmek için kullanılmıştır (De Backer ve Crowson, 2008). Bu motivasyon, karmaşık bilgiyi yalın duruma getirerek belirsizlikten kurtulma şeklinde davranışa yansır. Bu süreçte, birey bilgi arayışına son verir, durumu stabilize eder ve bir an önce neticeye ulaşmak ister (Choi, 2008). Bu nedenle de çoğu zaman herhangi bir seçeneği tercih eder.

Ayrıca ailesinin gelir durumu yüksek olan lise öğrencilerinin cep telefonu, bilgisayar, tablet, internet ve sosyal medya platformlarına rahat bir şekilde erişim imkânları olmasıyla nedeniyle gelişmeleri kaçırma korkusu ile arasında ilişki olabileceği düşünülmektedir.

Bilişsel tamamlanma ihtiyacı, kişilik özelliklerinin alt boyutları ve GKK arasındaki ilişkiler incelenmiştir. GKK'nın kişilik özelliklerinin alt boyutları ve bilişsel tamamlanma ihtiyacı tarafından ne düzeyde yordandığı ve GKK'nın çeşitli demografik değişkenler

arasındaki ilişki araştırılmıştır.

1.2.Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı, lise öğrencilerinin gelişmeleri kaçırma korkusu düzeylerini tamamlanma ihtiyacı ve kişilik özelliklerinin yordayıp yordamadığını yorduyorsa ne yönde yordadığını tespit etmektir. Ayrıca araştırmada lise öğrencilerinin GKK düzeylerini demografik değişkenler açısından da incelenmesi amaçlanmaktadır.

Yukarıda belirtilen genel amaç doğrultusunda araştırmada aşağıdaki sorulara yanıtlar bulunmaya çalışılmıştır:

1. Lise öğrencilerinin gelişmeleri kaçırma korkusu düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
2. Lise öğrencilerinin gelişmeleri kaçırma korkusu düzeyleri ailelerinin gelir durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
3. Lise öğrencilerinin gelişmeleri kaçırma korkusu düzeyleri interneti kullanım amacına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
4. Lise öğrencilerinin gelişmeleri kaçırma korkusu düzeyleri sosyal medyayı kullanım süresine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?

1.3.Araştırmanın Önemi

Dünyada ve ülkemizde internetin hayatımıza hızlı girmesiyle birlikte sosyal medya uygulamaları hayatımızda çok fazla yer edinmeye başlamıştır. Gelişmeleri kaçırma korkusu, eskiden beri var olan fakat sosyal medya uygulamalarını yaygınlaşmasıyla birlikte insanların yaşamlarını etkileyen bir kaygı olarak karşımıza çıkmaktadır. Yeni jenerasyonun çocukluktan başlayarak sosyal medya ile iç içe olması ve sosyal medya kullanımındaki artışla birlikte, sosyal ortamlarda gelişmeleri kaçırma korkusu, son zamanlarda önemli kavramlardan biri haline gelmiştir.

Literatür incelendiğinde gelişmeleri kaçırma korkusu ve kişilik özellikleri arasında yapılan sınırlı çalışmalar mevcutken; GKK, tamamlanma ihtiyacı ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelendiği ilk araştırma olmasından kaynaklı literatüre önemli katkı

sağlayacaktır. Bu bakımdan incelenen konunun diğer çalışmalar açısından öncü nitelik taşıyabileceği ve benzer konularda yapılacak çalışmalara katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

1.4.Sınırlılıklar

Çalışmanın sadece 2020 -2021 eğitim öğretim yılında Aksaray ilindeki çeşitli liselerde eğitimine devam eden 3.ve 4. Sınıf öğrencilerle sınırlı olmasıdır.

Araştırmada kullanılan ölçeklerin (gelişmeleri kaçırma korkusu ölçeği, tamamlanma ihtiyacı ölçeği-kısa formu, hızlı büyük beşli kişilik ölçeği) ölçtüğü niteliklerle sınırlı olmasıdır.

1.5.Tanımlar

Gelişmeleri Kaçırma Korkusu (Fear of Missing Out): “ Kişinin deneyimlediği, başkalarının yaşadığı tatmin edici ve cazip deneyimlerden yoksun kalma kaygısı olarak tanımlanmaktadır ” (Przybylski vd., 2013).

Beş Faktörlü Kişilik (Big Five): “ Kişiliği duygusal istikrar-istikrarsızlık, deneyime açıklık-kapalılık, dışadönüklük-içedönüklük, yumuşak başlılık-hırçınlık, öz-disiplin sahibi olma-sorumsuzluk boyutlarında iki uç arasına yerleştiren ve kişisel farklılıkların her bireyin her boyutun farklı bir yerinde bulunmasından kaynaklandığını açıklayan kişilik modelidir ” (McCrae ve Costa, 1992).

Sosyal Medya: “ Sosyal medya, kullanıcıların ağ teknolojileri kullanarak etkileşimini sağlayan araç, hizmet ve uygulamaların tümünü temsil eden internet platformlarıdır ” (Boyd, 2008)

Tamamlanma İhtiyacı: “ Bilişsel tamamlanma ihtiyacı, kişilerin herhangi bir konu üzerinde karmaşa ve belirsizlik durumlarını yaşamadan, kesin ve net bir bilgiye ulaşma ihtiyacı olarak tanımlanmaktadır ” (Kruglanski ve Mayseless, 1988;Manetti ve ark., 2002).

BÖLÜM 2

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde araştırma konumuzun genel kuramsal çerçevesi belirlenmeye çalışılmış, ilgili kavramlardan ve kuramsal yaklaşımlardan bahsedilmiştir.

2.1.Gelişmeleri Kaçırma Korkusu

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte sosyal medya uygulamaları giderek kişilerin hayatlarında daha fazla yer almaktadır. Ayrıca yanımızdan ayırmadığımız akıllı telefonlar sosyal medya uygulamalarını aktif bir şekilde kullanmamızı sağlamaktadır. Böylece kişiler özellikle de genç kuşaklar vakitlerinin çoğunu sosyal ağlarda bilgi paylaşmak ve paylaşılan bilgileri takip etmekle geçirmektedirler (Fox ve Moreland, 2015; Hato, 2013). Bu durum bireylerde internete bağlı kalma ve güncellemeleri takip etme isteği oluşturmaktadır. Böylece karşımıza yeni bir olgu olan Fear of Missing Out (FoMO) kavramı ortaya çıkmıştır. Bu kavram Türkçeye gelişmeleri kaçırma korkusu (GKK) olarak çevrilmiştir (Przybylski vd., 2013; Gökler vd., 2016).

Son yıllarda fomo birçok araştırmaya konu olsa da akademik anlamda ilk Przybylski ve arkadaşlarının (2013) araştırmalarında kullanılmıştır. Przybylski ve arkadaşları (2013) fomo kavramını “kişilerin başkalarının yaşadığı farklı ve cazip deneyimlerden eksik kalma endişesi” olarak tanımlamışlardır. Genç kuşakların başkalarının hayatları ve ne yaptıklarıyla ilgili takip edememe kaygısı ve korkusu yaşamaları yeni bir bağımlılık türü olan Fomo’yu ortaya çıkartmıştır (Przybylski vd., 2013; Dossey., 2014). Cazip güncellemeler ya da olaylardan haber alınamaması GKK olan bireylerde rahatsızlık uyandırmaktadır (Hato,

2013; Przybylski vd., 2013).

GKK olan bireyler, sosyal platformlarda geçirdikleri zamanların haricinde kendilerini yalnız hissettiklerini, ihtiyaç duyduğu sevgi ve şefkate sosyal platformlarda paylaşım yaparak ve güncellemeleri takip ederek ulaşabilmektedirler (Hato, 2014). Ayrıca kişilerde depresif ruh halleri ve olumsuz duygu durumlarının temelinde GKK'nın etkisinin büyük olduğu düşünülmektedir (Wortham, 2011).

Gkk yeni bir olgu olmayıp, sosyal medya platfformalarının aktif bir şekilde kullanılmasıyla insanların hayatlarında daha çok yer kaplamaktadır (Argan, Tokay Argan ve İpek, 2018). Kişilerin sosyal medya platformlarında başkalarının ne yaptıklarını takip etmesiyle birlikte GKK çok hızlı bir şekilde ortaya çıkmaya başlamıştır (Jwt, 2012).

Sürücüler seyir halindeyken, öğrenciler ders esnasında veya kişiler yürüyüş yaparken akıllı telefonlarıyla aktif bir şekilde zaman geçirmesinin temelinde Gelişmeleri Kaçırma Korkusu vardır. Ayrıca Gelişmeleri Kaçırma Korkusunun fazla olduğu bireyler yüzyüze iletişim kurmak yerine sosyal ağları tercih ederek toplumdan soyutlanan kişiler olmaktadır (Dossey, 2014).

Genç bireylerde özellikle erkek bireylerde GKK daha fazla görülen bir kaygı durumudur. Sosyal medya hesaplarından başkalarının yaptığı paylaşımları sürekli takip etme isteği ve bakmadıkları anlarda kaçırdıklarını düşündükleri gelişmeler sosyal ağ bağımlılığı ve buna bağlı olarak Gelişimleri Kaçırma Korkusunun ne derece etkili olduğu görülmektedir (Dossey, 2014).

Gelişmeleri Kaçırma Korkusu, Przybylski ve arkadaşları (2013) tarafından insan motivasyonunu konu alan öz-belirleme teorisine göre açıklanmıştır. Öz-belirleme teorisine göre etkili bir psikolojik sağlık ve öz disiplin için üç temel psikolojik ihtiyacın doyurulması gerekmektedir. Bunlar; ilişkili olma ihtiyacı, özerklik ve yeterlilik ihtiyacıdır. İlişkili olma ihtiyacı; bireyin diğer kişilerle iletişimde olmasıdır. Diğer insanlarla sosyal ihtiyaçlarının giderilmesi için iletişimde olmayıda kapsar. Özerklik ihtiyacı; kişinin kendi davranışlarını onaylaması ve kendi kararlarını yönetmesidir. Yeterlilik ihtiyacı; kişinin çevresinden taktir kazanarak, yapabileceklerinin farkında olası durumudur (Sarı vd.,2011). Bu ihtiyaçların karşılanamadığı bireylerde GKK'nın daha fazla olduğu görülmüştür.

2.1.1.Gelişmeleri Kaçırma Korkusunun Etkileri

Gelişmeleri kaçırma korkusu yeni ortaya çıkan bir kavram olmasa da teknolojinin akıllı telefonların ve sosyal medya uygulamaların gelişmesiyle birlikte insanlarda daha fazla görülmeye başlamıştır. Yapılan araştırmalar da ise GKK'nın ortaya çıkmasıyla birlikte bireylerde çeşitli davranış bozuklukları ve psikolojik sağlıklarını etkilediği görülmüştür (Varga, 2016; Cargill, 2019; Baker vd., 2016; Stead ve Bibby, 2017).

Fomo bireylerde sürekli bağlantıda kalma dolayısıyla sürekli akıllı telefonları yanında bulundurma ve kontrol etme durumunu ortaya çıkarmaktadır. Gelişmeleri kaçırma korkusu problematik akıllı telefon kullanımında artışa neden olduğu, üniversite öğrencilerinde yapılan bir çalışmada ortaya konulmuştur (Clayton, Leshner ve Almond, 2015).

Rifkin ve arkadaşlarının (2015) yapmış olduğu araştırmaya göre insanlarda GKK'nın etkilediği iki farklı durumdan söz edilmektedir. Bunlarda biri kişinin sosyal medyada ki başkalarının paylaşımlarından etkilenecek, o an kendi yaşantısından haz alamaması durumudur. İkincisi ise kişinin kaçırmış olduğu fırsatlar ve gelişmelerin daha eğlenceli ve çekici olduğu düşüncesidir. Kişi sosyal medyadaki paylaşımları gördüğü esnada içinde bulunduğu sosyal ortama adepte olamamakta ve GKK'nın oluşmasına neden olmaktadır.

İnsanların hayatlarında akıllı telefonlar ve sosyal medya platformları bu kadar aktif rol oynamadan önce yaşamlarından daha tatmin olan bireyler, sosyal medya uygulamalarını kullanmaya başlamasıyla birlikte kendi hayatlarıyla diğer insanların hayatlarını kıyaslayarak yaşamdan zevk alamamaktadırlar (JWT,2012). GKK'nın etkisiyle kendini sosyal anlamda eksik hisseden bireyler, kendilerini yücelterek bu durumu kapatmaya çalışmaktadırlar (Buglass ve diğ. 2017).Gelişmelerden haberdar olma arzusu ve diğer insanlara imrenme durumu eskiden beri var olmakla birlikte, günümüzde de bu gelişmeler sosyal medya platformu aracılığıyla devam etmektedir. Bu nedenle insanlar sosyal medya hesaplarını sürekli kontrol etme zorunluluğu hissederek gerçek yaşamdan soyutlanmaktadır (Kelner,2013).

Onay ve arkadaşlarının (2015) yaptıkları araştırmada iş hayatındaki insanların verimliliklerini düşürebileceğini söylemektedirler. İş hayatındaki insanlar mesai saatleri içerisinde diğer insanların ne yaptıklarıyla ilgili gelişmeleri kaçırma korkusuyla sosyal medya platformlarında daha fazla vakit geçirmektedirler. Bu durum ise insanların verimliliklerini oldukça etkilemektedir.

Şirketler insanların yaşamış olduğu gelişmeleri kaçırma korkusunu harekete geçirerek üretilen mamul ve hizmetlerin yetersiz olduğu düşüncesini empoze ederek, kişileri alışveriş yapmaya yönlendirabilmektedirler (Hodkinson, 2019).

Sosyal medya platformlarına çok kolay bir şekilde ulaşılması, gereğinden fazla kullanılması sonucunda fizyolojik ve psikolojik çeşitli problemleri beraberinde getirmiştir. Problematik akıllı telefon kullanımıyla insanlarda yalnızlık, sosyal soyutlanma, kaygı, ailevi sorunlara (Talan, Korkmaz ve Gezer, 2016), yaşam menmuniyetinin azalması (Lepp vd., 2013), dikkat ve uyku sorunlarına (Ahuja ve Kumari, 2009) neden olduğu görülmektedir. Ayrıca Fomo depresif duygu durumlarına ve negatif ruh haline sebep olmaktadır (Wortham, 2011).

2.1.2. Gelişmeleri Kaçırma Korkusu ile İlgili Yapılan Araştırmalar

GKK ile ilgili ilk akademik çalışma Przybylski vd.(2013) tarafından yapılmıştır. Ayrıca ölçeğide geliştirmişlerdir. Przybylski ve arkadaşlarının çalışması incelendiğinde, GKK'nın sosyal medya kullanımının arkasındaki itici kuvvet olduğu görülmüştür. Kişilerde yaşam doyumu düzeyinin düşük olması, yüksek GKK ile ilişkili olduğu görülmüştür. Ayrıca GKK seviyesi genç ve erkek katılımcılarda daha yüksek görülmüştür.

Stead ve Bibby'nin (2017) çalışmalarında gelişmeleri kaçırma korkusu, problemli internet kullanımı, kişilik ve öznel iyi oluş arasındaki ilişki incelenmiştir. Sonuçlara göre uyumluluk, dışa dönüklülük, duygusal dengelilik ve sorumluluk, öznel iyi oluş ile pozitif yönde ilişkiliyken problemli internet kullanımı ve gelişmeleri kaçırma korkusu öznel iyi oluşa negatif yönde etkilemektedir. Gelişmeleri kaçırma korkusu ile problemli internet kullanımı arasında da olumlu yönde; her iki kavram ve öznel iyi oluş arasında ise olumsuz yönlü anlamlı bir ilişkinin var olduğu görülmüştür.

Blackwell vd. (2017), beş büyük kişilik faktörlerinden bağlanma tarzı, dışadönüklülük, nevrotiklik ile gelişmeleri kaçırma korkusunun sosyal medya bağımlılığının ve sosyal medya kullanımının yordayıp yordamadığı üzerinde çalışma yapmışlardır. Sonuçlara bakıldığında gelişmeleri kaçırma korkusu ve nevrotiklik sosyal medya kullanımını yordarken, sadece gelişmeleri kaçırma korkusu sosyal medya bağımlılığını açıklamaktadır.

Riordan ve arkadaşları (2015) tarafından GKK ile alkol kullanımı arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmadan çıkarılan sonuçlara göre GKK seviyesi yüksek olan bireyler alkol

tükettiklerinde daha fazla alkol almakta ve alkoldan kaynaklanan negatif sonuçlar görülmektedir.

Buglass vd. (2017) yaptıkları çalışmalarının sonuçlarında düşük özsaygının sosyal medya araçlarının kullanımında ve gelişmeleri kaçırma korkusunun düzeyinde artışa neden olduğu bulunmuştur.

Dossey (2014), gelişmeleri kaçırma korkusu, dijital demans ve tehlikeli deneyimler arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yapılan çalışmanın bulgularına göre yüksek seviyede GKK olan kişilerde kısır döngülerin olduğu görülmüştür. Kişiler yüzyüze iletişimin yerine sosyal medya olan iletişimi koyarak kendilerini daha yalnız hissetmeye başlamışlardır. Böylece sosyal izolasyon giderek artmaya ve GKK düzeyinin artmasına sebep olduğu görülmüştür.

Yapılan bir araştırmada ergenlerin Facebook kullanımı ve sosyal ihtiyaçları arasındaki ilişkide gelişmeleri kaçırma korkusunun aracılık etme rolüne bakılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre gençlerin popülerite ve ait olma ihtiyacı artmasıyla Facebook kullanımlarının artması arasında GKK'nın aracı olduğu pozitif bir ilişki saptanmıştır. Ayrıca GKK düzeyinin artmasıyla Facebook kullanımıyla ortaya çıkan stresinde artışı görülmüştür (Beyens ve ark., 2016).

Başka bir çalışmada, bireyin arkadaşları tarafından düzenlenrn fakat kaçırılmış olan etkinliklerin GKK seviyesinin artmasına neden olabileceğini belirtmişlerdir. Kişilerin içinde bulunduğu mevcut durum daha çekici olsa bile kaçırılmış oldukları arkadaş faaliyetlerinin çok eğlenceli olabileceği düşünüldüğünde GKK seviyesi daha da arttığı, sosyal platformlarda görülen fotoğrafların da bu durumu tetikleyebileceği söylenmektedir (Rifkin vd., 2015).

Gelişmeleri kaçırma korkusu konusunda yapılan çalışmalardan birinde GKK kavramları ve sosyal medya arasındaki ilişkiyi ölçmek için bir ölçek geliştirilmiştir. Araştırmanın bulgularına baktığımızda, sosyal medya uygulamalarını sık kontrol eden bireylerde yüksek düzeyde GKK görülmektedir. Araştırmanın katılımcılarını üniversite öğrencileri oluşturmaktadır (Abel ve ark., 2016).

Yapılan bir diğer araştırmada telefona dokunma ve sorunlu akıllı telefon kullanımı arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda, akıllı telefon kullanımı sıklığı dokunma ihtiyacı ile olumlu yönde etkileşim neden olmaktadır. Ayrıca problemli akıllı telefon kullanımı ile GKK arasında pozitif yönlü bir ilişki tespit etmişlerdir (Elhai ve ark.,

2016).

Gezgin vd. (2017), araştırmasında gelişmeleri kaçırma korkusunun öğretmen adaylarında yaygınlığını incelemişlerdir. Çalışmanın sonucunda çok sayıda sosyal medya hesabı olan bireyler daha fazla gelişmeleri kaçırma korkusu hissetmektedirler. Çalışmada fomo ile sosyal medya uygulamalarının aktif kullanımı, akıllı telefonları sürekli kontrol ederek çevrimiçi olma, günlük sosyal ağların kullanım süresi arasında bir ilişki olduğu bulunmuştur. Ayrıca 21 yaş altındaki kişiler diğer kişilere göre çok daha fazla fomo hissetmektedirler.

Hoşgör vd. (2017), çalışmasında gelişmeleri kaçırma korkusunu farklı değişkenlerle olan ilişkisini incelemiştir. Bu çalışmada üniversite öğrencileri örneklem olarak seçilmiştir. Araştırmada sürekli akıllı telefonlarıyla meşgul olan ve yanında sürekli şarj aleti taşıyan öğrencilerin, GKK seviyesinin yüksek olduğu, öğrencilerin genel olarak normal düzeyde GKK hissettikleri görülmüştür.

2.2.Bilişsel Tamamlanma İhtiyacı

Son zamanlarda önem kazanan kavramlardan biri de bilişsel tamamlanma ihtiyacıdır. Polonyalı Profesör Kruglanski (1990) tarafından karar vermenin bilişsel ve motivasyonel yönlerini açıklamak için geliştirdiği bir kavramdır. Bireyin, karar verme durumu söz konusu olduğunda, belirsizliğin ortadan kalkması için herhangi bir cevabı seçmesi durumudur (Harlow vd, 2011). Bilişsel tamamlanma ihtiyacı, “kişilerin herhangi bir konu üzerinde karmaşa ve belirsizlik durumlarını yaşamadan, kesin ve net bir bilgiye ulaşma ihtiyacı” olarak tanımlanmaktadır. (Kruglanski ve Mayseless, 1988; Manetti ve ark., 2002).

Kafa karışıklığının ve belirsizliğin ortadan kalkması arzusundan kaynaklandığı için, ihtiyaç kavramı ile birlikte ifade edilmektedir (Klein, 2010). Kuramda, ihtiyaç kavramı bir eksiklik vurgulamaz, içsel bir motivasyona dikkat çekmek için kullanılmıştır (De Backer ve Crowson, 2008). Bu motivasyon, karmaşık bilgiyi yalın duruma getirerek belirsizlikten kurtulma şeklinde davranışa yansır. Bu süreçte, birey bilgi arayışına son verir, durumu stabilize eder ve bir an önce neticeye ulaşmak ister (Choi, 2008). Bu nedenle de çoğu zaman herhangi bir seçeneği tercih eder.

Felsefi disiplinlerden olan Epistemoloji, bilimsel bilgiyle ilgilenmekle birlikte bilgi problemlerini de inceleyen bir yaklaşımdır. Epistemolojinin ele aldığı konular bir bilginin

kaynağı, sınırları ve doğruluğu çerçevesindedir (Atak ve ark., 2016, s. 290). Kişiler daha önce hiç görmediği yeni bir bilgiyle karşılaştıkları zaman; yeni bilginin sorgulanmadan benimsemesi, önceki bilgilerle bağlantı kurarak bilgilerin dönüştürülmesi, yeni bir bilişsel şema oluşturulması ya da bu yeni bilginin reddedilmesi gibi durumlar yaşayacaklardır. Yaşayacakları bu durumlar bilişsel tamamlanma ihtiyacı kavramını açıklamaktadır. Kişi ilk defa karşılaştığı bilgiyi bilişsel sisteminde bir neticeye ulaştıramadığı zaman bundan rahatsızlık hissedecektir. (Atak ve ark., 2016, s. 291).

Epistemolojik yaklaşımda kişiler yaşamlarında karşılaştıkları problemleri çözmelerini sağlayan içsel bir güdülenmeye sahiptir (Manetti ve ark., 2002; Kruglanski ve Ajzen, 1983; Roetz ve Van Hiel, 2011). Kişiler yaşamları içerisinde karşılaştıkları problemlere karşı çözüm üretme aşamasında ilk önce problemi tanımlayarak çeşitli hipotezler kurar. Hipotezlerin kurulması ya da çürütülmesi süreci üç faktörden etkilenmektedir. Bunlar; bilişsel tamamlanma ihtiyacı, kesin bir sonuca varma ihtiyacı ve sonucun geçersiz olabileceği endişesidir. Bu bilgilerden hareketle bilişsel tamamlanma ihtiyacı insanların yaşamındaki problemlerin çözüm noktasında önemli bir etmendir.

“Tamamlanma ihtiyacı kişinin belirli bir konuda karmaşa ve belirsizlik yerine kesin ve net bir bilgiye ulaşma ihtiyacı, karar verme arzusu” olarak tanımlanabilir (Atak, Syed, Çok ve Tonga, 2016). Atak, Uçar ve Morsünbül’e (2016) göre tamamlanma ihtiyacı içinde olan bireyler karşılaştıkları yeni bir konuda belirsizlik ve karışıklılık yerine, hemen açık bir cevap istemektedirler. Kesinlik, bilişsel tamamlanma ihtiyacı yüksek düzeyde olan kişilerde en önemli kavramdır. Tamamlanma ihtiyacı yüksek düzeyde olan bireyler yeni ve var olan bilgilerine aykırı bilgilerle karşılaştıklarında rahatsızlık duyup hemen kendilerini yeni bilgiye kapatırlar (Uçar, Morsünbül ve Atak, 2016). “Tamamlanma ihtiyacı belirli bir durumda belli bilgiler ve konular karşısında uygulanan bir eğilim değil, bireylerin her durumda benliklerini korumak ve geliştirmek için uyguladıkları bir eğilim” olarak tanımlanabilir (Uçar, Morsünbül ve Atak, 2016).

Kruglanski ve Webster (1996) kişilerin eksik ve net olmayan durumlarla karşılaştıklarında iki seçenekleri olduğunu açıklar. Bu seçeneklerden birisi bu eksikliği bilişsel açıdan tamamlama diğeri ise ondan kaçınmadır. Bu durumda bilişsel tamamlanma sürecinin bir tarafında tamamlanma ihtiyacı varken diğer tarafında ise bundan kaçınma olduğunu ifade edebiliriz. Bilişsel tamamlanmanın sürdürülmesi ya da ondan kaçınılması kararı o anki seçimin getireceği yarar ya da zarar durumuna bağlı olarak değişmektedir (Kruglanski,

1990; Webster ve Kruglanski, 1994). Tamamlanmanın faydaları arasında hemen harekete geçebilme yeteneği ve buna bağlı kazançlar elde etme olasılığıdır. Bilişsel enerji kaybı, yargı hatası yapma olasılığı, karar sonucunda seçeneklerin ve özgürlüğün kısıtlanması ise tamamlanmanın zararlarındandır (Kruglanski, 1990; Kruglanski ve Webster, 1996). Bu sebeple bir kişinin tamamlanma ihtiyacı duruma ve zamana göre değişkenlik gösterebilmektedir.

Kruglanski'ye göre (1990) insanlar bir belirsizlik halinde bu durumdan kaçınmayı, zihinsel olarak mevcut belirsizlik halini tamamlamayı (bilişsel tamamlanma/kapanma), tahmin edilebilir ve net durumlara yönelmeyi seçerler. Bu yönelimler insanların bilişsel tamamlanma ihtiyacı düzeylerinde artış sağlamaktadır (Kruglanski ve Webster, 1996).

Bilişsel tamamlanma ihtiyacını oluşturan ilk öge bireyin yaşamındaki düzen isteğidir. İkinci öge ise belirsizliğe tahammülsüzlüktür. Kişinin belirsiz durumları sonuçlandırma isteğini vurgular. Öngörü ihtiyacı üçüncü ögedir ve bireyin öngöremediği durumlardan uzak kalması anlamına gelmektedir. Dördüncü öge ise dar görüşlülüktür ve kişinin yeni bilgilere karşı düşük güdülenmeye sahip olması ve farklı görüşleri önemsememesidir. Beşinci öge olan kararlılık, kişinin bir durumla karşılaştığında hızlı karar verme ihtiyacıdır (Kruglanski ve Webster 1996, Calogero ve ark. 2009, Roets ve Van Hiel 2011).

Tamamlanma ihtiyacını belirleyen iki eğilim vardır. Bunlar aciliyet (urgency) ve süreklilik (permanence) eğilimidir. Aciliyet eğilimi yakalama anlamında da kullanılır ve tamamlanma sürecinin ertelenmesinden hoşlanmayarak bireyin hızlı bir şekilde temel yargılara ulaşma eğilimidir. Süreklilik (permanence) eğilimi dondurma anlamında da kullanılır. Bireyin yeni bilgi karşısında, daha önce benzer süreçlerde kazandığı kendi bilgisini koruma eğilimindedir (Roets ve Van Hiel 2011, Kruglanski ve Webster 1996). Bu iki eğilim de bireyin yaşadığı bu süreci hemen sonlandırmak ve tamamlanmanın rahatsız edici eksikliğinden korumaya çalışır. Her iki eğilim de belirsizsizlikten gerçekliğe ulaşma ve inançların belirginleşmesi olarak ifade edilmektedir. Yüksek düzeyde tamamlanma ihtiyacı hisseden kişiler hızlı karar vermek isterler ve belirsizlikten rahatsız olurlar (Roets ve Van Hiel 2011).

Bilişsel tamamlanma ihtiyacı ile ilgili kuramlardan biri de Kendini Algılama Kuramıdır. Bem (1972) kişinin kendi davranışlarına ve davranışının ortaya çıkmasındaki koşullara bakarak, inançlarını ve duygularını anlamlandırma eğiliminde olduğunu söyler. Bu kurama

göre birey belirsizlik durumunda duygu, düşünce davranışlarına ya da çevresine bakarak sonuca ulaşmaya çalışır (Akt., Yee, Bailenson, Ducheneaut, 2009).

Litaratürde bilişsel tamamlanma ihtiyacından bahseden bir diğer kuram ise Belirsizlik-Kimlik Kuramı olduğu görülmektedir. Bu kuram yüksek düzeyde bilişsel tamamlanma ihtiyacı olan kişilerin çevrelerindeki belirsizlik durumunu azaltmak için sosyal yaşamlarını düzenleme ve sadeleştirme yaparak çözüm ürettiklerini açıklamaktadır. Bu kişilerin sosyal çevreleriyle geleneksel kurallara uygun olarak ilişki kurdukları görülmektedir (Cacioppo ve Petty, 1982; Bar-Tal, 1994).

Tamamlanma ihtiyacı durumundaki bireyler karşılaşılan yeni bir konuda belirsizlik durumu yaşamak yerine derhal bir cevap verme eğilimindedirler. Tamamlanma ihtiyacı yüksek olan bireyler mevcut bilgilerine ters düşen bilgilerle karşılaşmaktan hoşlanmamakta ve böyle durumlarda kendilerini yeni bilgilere kapatmaktadırlar. Tamamlanma ihtiyacı belli başlı durumlarda yapılması gereken belli davranışlar olmayıp bireylerin durumlar karşısında benliklerini korumak ve geliştirmek amacıyla sergiledikleri eğilimleri kapsamaktadır (Uçar, 2017).

2.2.1. Bilişsel Tamamlanma İhtiyacı ve Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Arasındaki İlişkiyi İnceleyen Araştırmalar

Çiğdem (2021)'in 318 kadın ve 202 erkek üniversite öğrencisi ile üniversite öğrencilerinin gelişmeleri kaçırma korkularının, olumsuz değerlendirilme korkusu ve bilişsel tamamlanma ihtiyacı ile ilişkisinin incelendiği bu çalışmada da bilişsel tamamlanma ihtiyacı ve GKK arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Aksu (2019) yaptığı çalışmada anne-babaya bağlanma ile problemli internet kullanımı ilişkisinde bilişsel tamamlanma ihtiyacının aracılık etkisini incelemiştir. Bu çalışmanın sonucuna göre tamamlanma ihtiyacının aracılık rolü gözlenmiş ve anneye ve babaya bağlanmanın tamamlanma ihtiyacı üzerinden problemli internet kullanımına dolaylı etkisinin düşük ve pozitif olduğu sonucu görülmüştür.

Yazgan (2020), üniversite öğrencilerinin riskli davranışlarının, internet bağımlılığı ve bilişsel tamamlanma ihtiyacı ile ilişkisini incelediği araştırmasının sonucunda; riskli davranışlar ile bilişsel tamamlanma ihtiyacı arasında ise olumsuz ve düşük düzeyde bir

ilişkinin olduğu, bilişsel tamamlanma ihtiyacının riskli davranışlar üzerinde önemli bir yordayıcı olmadığı görülmüştür.

Ülkemizde bilişsel tamamlanma ihtiyacı ile ilgili çok az araştırma yapılmış olmasına karşılık yurtdışında yapılan çalışmalar mevcuttur. Bilişsel tamamlanma ihtiyacının birçok farklı değişkenle ilişkisinin olduğu araştırmalar da literatürde mevcuttur. Bunlar; Kişilik özellikleri (Heaton ve Kruglanski, 1991), bilgiyi işleme (Van Hiel ve Mervielde, 2002), hipotez oluşturma (Kruglanski ve Mayseless, 1988), kültürlenme (Kosic, Kruglanski, Pierro ve Manetti, 2004) dir.

Kemelmeir (2010) yapmış olduğu çalışmada kişilerin bir gruba aidiyet hissiyatının yüksek düzeyde olduğunda tamamlanma ihtiyacının azaldığı sonucuna ulaşmıştır. Başka bir araştırmada ise tamamlanma ihtiyacı düşük olan kişilerin belirsizlik durumlarında hoşgörülerinin yüksek, karar verme süreleri uzun ve esnek bir düşünce yapısına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Kruglanski ve Webster, 1996; Calogero, Bardi ve Sutton, 2009).

Atak ve arkadaşları (2016), “Yeni Bir Nöropsikolojik Kavram Olarak Tamamlanma İhtiyacı” adlı çalışmalarında bilişsel tamamlanma ihtiyacını ve onu açıklayan kuramları açıklamışlardır. Atak ve arkadaşları (2016) daha sonra Bilişsel Tamamlanma İhtiyacı Ölçeğinin Türk üniversite öğrencilere uygunluğu konusunda çalışma yapmışlardır.

Uçar (2017), 253 üniversite öğrencisiyle yaptığı çalışmada tamamlanma ihtiyacı, kimlik stilleri ve benlik saygısının biliş ihtiyacını yordayıp yordamadığını incelemiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre tamamlanma ihtiyacı, kimlik stilleri ve benlik saygısının biliş ihtiyacını anlamlı bir şekilde yordadığını, tamamlanma ihtiyacı, norm ve kaçınma yönelimli kimlik stillerinin biliş ihtiyacını negatif yönde anlamlı bir şekilde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Dobur (2019) yaptığı araştırmasında yetişkinliğe geçişte çocukluk çağı ruhsal travmaları (ÇÇRT) ile duygusal yeme ve tıknırcasına yeme ilişkisinde bilişsel tamamlanma ihtiyacının aracılık etkisini incelemiştir. Çalışmanın sonucunda, çocukluk çağı ruhsal travmalarının, tamamlanma ihtiyacı üzerinden duygusal yemeye dolaylı etkisinin düşük ve pozitif, tamamlanma ihtiyacı ve duygusal yeme üzerinden tıknırcasına yemeye dolaylı etkisinin de düşük ve negatif olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çarıkçı (2019) 303 üniversite öğrencisiyle yaptığı çalışmada kompulsif alışveriş davranışı

ile anne-babaya bağlanma ve çocukluk çağı ruhsal travmaları ilişkisinde bilişsel tamamlanma ihtiyacının aracılık etkisini incelemiştir. Araştırmanın sonucunda, bilişsel tamamlanma ihtiyacı, çocukluk çağı ruhsal travmaları, anne-babaya bağlanmanın kompulsif alışveriş davranışını düşük düzeyde anlamlı şekilde yordadığı bulunmuştur.

Deliktaş (2020), tamamlanma ihtiyacının, çevrimiçi oyun bağımlılığı ve ahlaki kimlik ile olan ilişkisini incelemiştir. Araştırmanın sonucunda, tamamlanma ihtiyacının çevrimiçi oyun bağımlılığı üzerinde negatif yönde yordadığı görülmüştür. Ayrıca tamamlanma ihtiyacının ahlaki kimliğide pozitif yönde yordadığı görülmüştür.

2.3.Kişilik

Kişilik sözcüğü Latince “persona” kökünden gelmekte ve eski Yunan tiyatrolarında sahne alan oyuncuların kullandığı maskelere verilen isimdir. Bu kelime zamanla kişinin tutum ve davranışların bütününe anlatmak için kullanılmaya başlanmıştır (Kurt ve Yıldız, 2017). Kişilik kelimesi, Türk Dil Kurumuna (TDK, 2021) göre “Bir kimseye özgü belirgin özellik, manevi ve ruhsal niteliklerin bütünü, şahsiyet” anlamlarına gelmektedir.

Belli bir zaman dilimi ve davranış düzleminde, kişinin dış dünyasını meydana getiren faktörlerin birbirine benzer özellikleri göstermektedirler. Belirli bir sosyal çevreye sahip kişiler aynı çevrede olmalarına rağmen hem farklı şekilde etkilenirler hem de gelen uyarıcılara verdikleri tepkiler farklılık gösterir. Bu durumun sonucuna göre bireylerin davranışlarının çözüme kavuşturulması, düzenlenmesi zorlaşmaktadır. Bu farklılıkların sebebi incelendiğinde veya sonuçları belirlenmek istendiğinde kişilik kavramı ortaya çıkmaktadır (Hogan, 1996).

Kişilik kavramı gündelik hayatta oldukça sık kullanılan bir kavram olması, bilimsel olarak araştırılmasına, incelenmesine ve açıklanmasına rağmen anlam bakımından araştırmacılar tarafından farklı biçimlerde ifade edilmektedir. Kişilik kelimesi, başkalarının bizim üzerimizde bıraktığı izlenimi aktarmaya yarayan değerlendirici; sıfatla birlikte kullanımıyla ise göze çarpıcı gelen bir özelliği ifade etmeye yarayan betimleyici bir nitelik taşımaktadır (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2014).

Kişilik; hayatın insanlara çevresel ve kalıtsal özellikler olarak yüklemiş olduğu, belirlenmiş bir zamanda devamlılığını koruduğu düşünce, duygu ve eylemler gibi

psikolojik davranışlarındaki farklılıkların ve ortaklıkların tümünü belirleyen bir eğilimdir (Hellriegel, Slocum ve Woodman, 1989). Schultz (2005) kişiliği, kişilerin davranışlarının ne olacağı konusunda öngörülere olanak veren bir yapı olarak tanımlamaktadır. Kişiliğin farklılaşabilen bir yapı olduğu, oluşabilecek hızlı farklılaşmalara dayanıklı yapıda olduğunu savunur. Ayrıca kişilik farklı olaylar ve durumlar karşısında değişebilen bir yapıdadır.

Burger (2006), kişiliği “insanın kendinden kaynaklanan sürekli tekrarlanan davranış örüntüleri ve kişilik içi süreçler” şeklinde belirtmektedir. McCrae ve Costa’ya (1989) göre kişilik “kişinin farklı durumlarda yaptığı davranışları ortaya koyan, duygusal, kesintisiz olan, tecrübeye dayalı, kişilerarası ve motivasyonel etkileşim tarzıdır”. Allport (1937) kişiliğin elli farklı tanımını yapmış ve bir tanımında kişiliği, kişinin çevreye uyumunu belirleyen, bireyin psiko-fiziksel sistemlerdeki dinamik örgütlenmesi olarak tanımlamıştır. Cattell’ e (1943) göre ise kişilik, “belirli bir durumda kişinin ne yapacağını öngörülebilmesini sağlayan işleyiştir”. Svrakic, Cloninger ve Pryzbeck’e (1993) göre kişilik “bireyin tecrübelerine yönelik uyumunu ortaya koyan psikobiyolojik döngülerin sürekli hareket halinde olan bir organizasyondur”. Morris (2002) ise kişiliği “bireyin kendisine has olan, farklı durumlarda ve süre içinde kalıcılığı olan duygu, düşünce ve davranış kalıpları bütünü” şeklinde tanımlamaktadır. Birçok kuramcıya göre de kişilik, birey ile ilişkili bilişsel, duyuşsal ve psikomotor olan neredeyse her şeyi kapsamaktadır (Ewen, 2014). Mayer’ e (2007) göre kişilik tanımlarında bazı ortak özellikler vardır. Bunlar kişiliğin gelişen, düzenli ve kişilerin davranışları açıklayabilen kişiye ait duyguların, motivasyonların ve bilişsel süreçlerin bir çıktısı olan sistemler bütünü olduğu düşüncesidir.

Cüceloğlu (1993) kişiliği, bireylerin içerdeki ve dışarıdaki çevreleriyle oluşturduğu, bireyi diğerlerinden ayıt eden, tutarlılık gösteren ve kalıplaşmış yapısal bir ilişki şekli olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca bireylerin kişiliklerinin belirleyicisinin ilişki kurma şekillerinin olduğunu ifade etmektedir. Bireylerin çevreleriyle kurdukları ilişkiler kişilikleri ile ilgili önemli ipuçları vermektedir ve kişilik bu ilişkilerin şeklini belirlemektedir. Böylece kişilik soyut bir kavram olmaktan uzaklaşıp, somut bir kavram haline gelmiştir.

Kişiler belirli bir genetik yapı ile dünyaya gelirler. Hayatı boyunca sosyal çevresiyle iletişim kurmasıyla birlikte sosyalleşme süreci içerisine girerler. Bu süreç kişiliğin gelişmesini ve şekillenmesini sağlamakla birlikte toplumsal rollere sahip olmayı da olanaklı hale getirecek bazı beceri, yetenek, tutum, güdü, görüşler, sosyal değerler ve

normları oluşturmaktadır (Tınar, 1999). Kişiliğin gelişiminde etkili olan birçok faktör vardır. Bunlar; genetik, ailesel, çevresel, kültürel, psikolojik, coğrafi ve fiziki alanlardır (İlgaz Yıldırım, 2014).

Literatürde kişiliğin kapsadığı modelleri açıklayan farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Psikanalitik, davranışsal-sosyal öğrenme, insancıl, bilişsel, biyolojik ve ayırıcı özellik gibi çeşitli yaklaşımlar kişiliğin farklı yönleriyle ilgilenmektedirler (Burger, 2006).

Farklı görüşlerden biri olan beş faktör kişilik modeli bireylerin kişilik özelliklerinin değerlendirilmesinde sıkça kullanılan bir model halini almıştır. Beş faktör kişilik modeli özellik yaklaşımına dayanmakla birlikte kişiliğin ölçülmesinde bireylerin hem kendilerini hem de diğerlerini tanımlayan sıfatlardan yararlanılmıştır (Doğan, 2013).

Bu araştırmada, kişilik kavramını ele alan kuramlardan “Ayırıcı Özellik Yaklaşımı” içerisinde bulunan “Beş Faktör Kişilik Kuramına” yer verilmiştir.

2.3.1. Ayırıcı Kişilik Yaklaşımı

Ayırıcı özellik yaklaşımı, kişilik özelliklerinin ve kişiliğin sürekliliğini kişiliğin belirleyicisi olduğunu savunan kuramsal bir yapıdır (Güney, 2011). Bu yaklaşıma göre bir kişiyi anlayabilmek için onu tanımlayacak birkaç özelliğini bilmek ve bu boyutlar arasında kişinin nerede, hangi düzeyde olduğunu belirlemek gerekmektedir. Ayırıcı özellik yaklaşımı kişilik özelliklerinin zamanla değişmeyeceğini ve sabit olacağını açıklayarak, bir özelliği hangi düzeyde gösterdiğine göre sınıflandırmaktadır (Burger, 2006). Gordon Allport, Hans Eysenck ve Raymond Cattell tarafından yapılan çalışmalar yaklaşımın temelini oluşturmaktadır. Daha sonra kuram geliştirilerek, psikoloji alanında kullanılan yaklaşımlarından biri olmuştur (Demir, 2014).

Ayırıcı özellik yaklaşımının amacı, insanları tanımlayabilmek ve davranışı öngörebilmek doğrultusunda belirli bazı tipleri ve ayırıcı olan özellikleri belirlemektir. Ayırıcı özelliklere yönelik yapılan çalışmanın ilkinin Gordon Allport yapmıştır. Allport bu çalışmada ayırıcı özelliklerin sinir sistemindeki fiziksel öğelerden kaynaklı olduğunu belirlemiştir. Bu yaklaşımda diğer kuramlara nazaran davranışın altında yatan sebeplere daha az değinmiştir (Burger, 2006). Allport, kişiliğin yapısını oluşturan en önemli temel faktörlerin kişiyi tanımlamamızı sağlayacak ve kişiye ait olan özellikler olduğunu söyler.

Bu açıklamayı da kişisel yatkınlıklar olarak ifade eder (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2014).

Gordon Allport kişilik özelliklerinin doğrudan belirlemediğini, dolaylı yoldan tespit edilebileceğini açıklamaktadır (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2014). Allport ve Odbert (1936) çalışmalarında 18.000 kişilik özelliği belirlemişlerdir. Belirledikleri kişilik özelliklerini 200'e kadar düşürmüşlerdir. Cattell, faktör analizi kullanarak 200 kişilik özelliğinden 16 kişilik özelliği belirlemiştir (Morris, 2002). Bu kişilik özellikleri rasyonel düşünme, sıcaklık, duygusal istikrar, neşelilik, üstünlük, kaide bilinci, toplumsal cesaret, tedbirlilik, duyarlılık, hususiyet, dalgınlık, endişe, kendine yetme, değişkenliğe açıklık, mükemmeliyetçilik ve gerginlik olarak belirlenmiştir. Bu özellikler, kaynak ayırıcı özellikler olarak ifade edilmektedir (Burger, 2006).

Ayırıcı özellik yaklaşımının temelinde iki varsayım vardır. Bunlar, kişilik özelliklerinin zamana bağlı olarak değişmemesi ve bu özelliklerin çeşitli ortamlarda da tutarlı olmasıdır. Kişilik özelliği sosyal olan bir kişi zaman içerisinde tutarlı bir şekilde aynı kişilik özelliklerini yansıtmayı devam edecektir. Kişi evde yansıttığı sosyal özelliklerini farklı ortamlarda da göstermeye devam edmelidir (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2014).

Eysenck (2000), çalışmasının temelini biyolojik özelliklere dayandırmaktadır. Biyolojik özelliklerin ve kalıtımın kişiliğin belirleyici olduğu görüşündedir. Eysenck (2000), kişiliği dört düzeyde ele alıp kişiliğin üç boyutunu olduğunu savunur. “Dışadönüklük-İçedönüklük, Nörotizm-Duygusal Dengelilik, Psikotizm- Dürtü Kontrolü” olarak açıklanmaktadır. Duygusal dengesizlik-dengelilik boyutunun bir tarafında endişeli, pestimist, hemen öfkelenen, huzursuz kişiler varken, bir tarafında da sakin, sessiz, düzenli, otokontrol yapabilen, endişe yaşamayan kişiler yer alır. Kişinin diğer insanlarla rahatlıkla iletişim kurabildiği, kendi problemlerinin üstesinden gelebildiği boyut ise dışadönüklük olarak ele alınmaktadır(Eysenck ve Wilson, 1976). Soğuk, mesefali, saldırgan, güvensiz, duygusuz, empati kuramama ve duyarsız özellikleri gösteren bireylerin psikotizm boyutundan yüksek puan aldıkları belirtilmiştir. (Eysenck, 2004).

Norman (1963), yapmış olduğu çalışmada, 5 kişilik faktörü olduğunu açıklamıştır. Cattell (1947)'in çalışmasından yola çıkarak oluşturduğu kişilik faktörleri Yumuşak Başlılık, Dışadönüklük, Duygusal Denge, Öz-Disiplin ve Kültürdür. Robert McCrae ve Paul Costa bugünkü beş Faktör Modelini ortaya koymuşlardır (Digman, 1996).

2.3.2. Beş Faktörlü Kişilik Yaklaşımı

Kişilik özellikleri incelemek isteyen araştırmacılar, kişisel farklılıkların bütün dillerde şifrelenebileceği ve sözcüklerle açıklanabileceği varsayımından yola çıkarak bir sınıflandırma çalışması gerçekleştirmektedir. Bu nedenle psikologlar, bireylerin fenotipik kişilik özelliklerini ayırmada bu görüşe yönelmişlerdir (Somer, 1998).

McCrea ve Paul Costa, yaptığı çalışmalar sonucunda 1985 yılında ilk kez Beş Faktör Kişilik Modeli ile kişiliğin beş temel boyutu olduğunu ortaya koymuştur (McCrea ve Costa, 1985; Merdan, 2013). McCrea ve Costa yaptıkları bu çalışmaların sonucunda beş boyutu dışadönüklük, nevrotizim, uyumluluk, deneyime açıklık ve sorumluluk olduğunu ortaya koymuşlardır (Somer ve Goldberg, 1999). Ölçülebilen nitelikteki beş faktör, kişinin her bir boyutta nerede olduğunu açıklayarak kişilik hakkında bir farkındalık sağlamaktadır. Beş Faktör Kişilik Kuramında tanımlanan beş faktöre farklı yöntemler kullanılarak yapılan birçok çalışmada sıklıkla ulaşılabildiği için araştırmacılar tarafından bu faktörler “Büyük Beşli” olarak adlandırılmıştır (Burger, 2006). Birçok araştırmacının kullandığı ve genel anlamda kabull edilen beş faktör kişilik kuramı, kişilik yapısındaki bireysel farklılıkları dikkate alarak kişilik özelliklerini kapsamlı biçimde açıklayan, evrensel bir sınıflamadır (McCrea ve Costa, 2003).

Birçok araştırmacı tarafından beş faktör kişilik modeli kullanılarak, farklı dillere aktarılmış ve çeşitli kültürlerle uygun hale getirilmiştir (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2014).

McCrea ve Costa, (1992) beş faktör kişilik kuramını bazı biyolojik temellere sahip olması, modelin boylamsal ve deneysel yapılan çalışmalara dayanması, geçerliğinin farklı kültüre sahip kişi ve gruplarda gerçekleştirilmesi, psikometrik açıdan kullanılmasının ve değerlendirilebilmesinin kolay olması, ölçülebilen özelliklerin zaman karşısında devamlılığını koruyor olması gibi nedenlerden dolayı araştırmacılar tarafından kabul edildiğini ve yaygın olarak kullanıldığını açıklamaktadır.

Beş faktör kişilik yapısı kişilikler arasındaki farklılıkları sadece beş boyut ile sınırlandırmamıştır. Beş faktör kuramı kişilik özellik boyutlarının her biri, çok sayıda farklı kişilik özelliklerini içermektedir. Beş faktörlü yapının boyutları çift kutuplu ve hiyerarşik bir yapıya sahip olup her boyutun kendi içinde de ayrı alt boyutları vardır. Dışadönüklük boyutunun kutupları içedönüklük-dışadönüklük, uyumluluk boyutunun kutupları ise uyumluluk-uyumsuzluk şeklinde örneklendirilebilir. Bu bağlamda beş faktör kişilik yapısı

kişiliği en geniş açıdan özetleyebilmektedir (Benet-Martinez ve John, 1998; Şencan, 2003).

2.3.2.1. Dışadönüklük- İçedönüklük

Bu boyutun bir ucunu dışadönük bireyler oluştururken bir diğer ucunu içedönük bireyler oluşturmaktadır (Burger, 2006). Dışadönük bireyler “insan ilişkileri güçlü, aktif, dinamik, istekli, girişken, içten, hızlı konuşan, coşkulu, enerjik, sıcakkanlı ve güçlü bir karaktere sahip kişiler” olarak tanımlanmaktadır (Rousseau, Pushkar ve Reis, 2005; Morsünbül, 2014; McCrae ve Costa, 2003; Baek ve ark., 2016; Costa, McCrae, Holland, 1984). İçedönük bireyler ise ağır başlı, kendi halinde, durgun, daha az konuşan, sessiz, sakın, utangaç oluşları ile tanımlanmaktadır (Somer, 1998).

Dışa dönük bireyler genel olarak daha girişken, hareketli ve aktif oldukları görülsede içedönük kişilerin bu özellikleri gösteremelerinin nedeninin çekingenlik kaynaklı olduğu görülmüştür (Burger, 2006).

2.3.2.2. Uyumluluk – Uyumsuzluk

Uyumluluk kişilik özelliğine sahip bireyler sosyal, sempatiklik, anlayışlı, kibar, yardımsever, yüksek empati düzeyi ve alçakgönüllü gibi özellikleri içermektedir (McCrae ve Costa, 1987; Morsünbül, 2014; Baek ve ark., 2016). Uyumluluk düzeyi düşük bireyler benmerkezci, çıkarıcı, kendini düşünen, gergin, kuşkucu, kendini huzursuz hisseden ve huzursuzluk yaratan ve ilişkilerini değersiz gören kişilerdir (McCrae ve John, 1992; Somer, 1998).

Bu boyutta her iki ucun da dengede olması, bireysel başarılar fayda sağladığı görülmüştür. Birey ne kontrolün başkasında olmasına izin verecek kadar uyumluluk düzeyi yüksek olmalıdır ne de kuşkucu ve diğer insanların görüş ve düşüncelerini umursamayacak kadar geçimsiz ve kavgacı olmalıdır (Ergin, 2006).

Uyumluluk özelliği gösteren kişiler ekip çalışmalarına eğilimli olduğu görülürken, hırçın kişiler ise rekabetçidir. Ayrıca uyumlu kişiler sosyal ilişkilerinde pozitif geri dönütler almaktadırlar (Burger, 2006). Uyumluluk düzeyi yüksek olan kişiler çalışma arkadaşlarıyla iletişimini güçlendirip motivasyonlarını yükseltirler (Zel, 2007).

2.3.2.3. Sorumluluk (Öz Disiplin) – Sorumsuzluk (Dağınıklık)

Sorumluluk boyutu bireylerin aldıkları kararların neticelerin, onay görmesini sağlayan davranış ve tutumları anlatmaktadır (Taştanur, 2018). Sorumluluk boyutu bireylerde var olan kontrol ve disiplin sahibi olma düzeyini ortaya koyar. Sorumluluk sahibi bireylerin disiplinli, sistematik, kararlı, düzenli, planlı, kendini kontrol edebilen, azimli, çalışmayı seven insanlar oldukları görülmektedir. Bu boyutun diğler ucunda yer alan bireylerin ise sorumsuz, dağınık, düzensiz, plansız odaklanma sorunu yaşayan, dikkatini hemen toplayamayan kişiler oldukları görülmektedir (McCrea ve Costa, 1995; Burger, 2006). Costa, McCrea ve Dye (1991) sorumluluk özelliğinin alt boyutlarını; düzen, yeterlilik, görev odaklı olma, başarıma odaklı olma, öz disiplin ve tedbirli olma şeklinde belirtmiştir. Düzen, kişinin çevresini organize etme eğilimini ifade eder. Yeterlilik, ehliyetli ve makul olma durumu şeklinde ifade edilmiştir. Görev odaklı olma belirlenen kurallara uyma ve bağlanma olarak ifade edilirken; öz disiplin, sabırlı olmayı ve pes etmemeyi yansıtır. Tedbirlilik alt boyutu ile kast edilen ise bir plan dâhilinde hareket etme ve dikkatli olmadır.

2.3.2.4. Nevrotizm (Duygusal Dengesizlik) – Duygusal Denge

Bu boyut, bireyin strese karşı koyabilme yeteneğii olarak açıklanabilmektedir. Nevrotiklik boyutu kızgınlık, sıkıntı, endişe ve depresyon gibi olumsuz durumları ifade eder (Tatlılıoğlu, 2014). Nevrotizm boyutuna sahip bireylerde endişeli, sinirli bir ruha hali görülürken bu kişiler duygusal, kendine acıyan, zorluk veya stresli durumlarla karşılaştıklarında çabuk kırılabilen ve ruhsal rahatsızlıkların daha yoğun olarak görülme özelliklerine sahiptirler. Nevrotikliğin uc kısmında yer alan kişiler duygusal dengeye sahip olup stresle mücadele edebilen, eleştiriye açık, sosyal, sakin, endişesiz olabilme özellikleri gösterirler (Morsünbül, 2014; McCrae ve Costa, 2003; Yıldızoğlu, 2013). Nevrotizmin temelinde pozitif ve negatif duyguların ortaya çıkması durumu söz konusu iken nevrotizm kişilerarası ilişkilerde önemli bir rol oynamaktadır (Girgin, 2007).

2.3.2.5. Gelişime Açıklık (Deneyime Açıklık) – Tutuculuk (Gelişmemişlik)

Bu boyut, araştırmacıların en az görüş birliğine vardıkları boyut olup deneyime açıklık,

zekâ ve kültür olarak adlandırılmıştır (Somer, Korkmaz ve Tatar, 2002). Kişiler arası ilişkilerde açık olmaktan ziyade deneyimlere açık olma anlamına gelir (Burger, 2006). Gelişime açıklık alt boyutuna ait kişilik özellikleri karmaşık, liberal, analitik, hayal gücü yüksek olan, gelenekçi olmayan, ilgi alanlarının geniş olduğu, meraklı, cesareti olan, değişimlerden hoşlanan, farklı fikirlere açık ve sanata karşı duyarlılığı olan bireylerin özellikleri olarak belirtilmiştir (McCrea ve Costa, 1992). Gelişime açıklık boyutunun diğer ucunda yer alan bireylerin ise düşünce yapısı daha geleneksel, tutucu ve yaşama biçimi ise daha rutinlere dayalıdır. Bu kişiler gerçekçi, yaratıcılık düzeyleri düşük, kurallara bağlı ve otoriteye boyun eğen bir yapıdadırlar. Yeni deneyimlere açık olmaktansa daha önce tecrübe ettikleri, kullandıklarına veya bildiklerine tutunmayı tercih ederler. (Burger, 2006; Saymaz, 2003; McCrea ve Costa, 2003).

2.3.3.Beş Faktörlü Kişilik Özellikleri ve Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Arasındaki İlişkileri İnceleyen Araştırmalar

GKK ve kişilik özellikleri arasındaki ilişki üzerinde yapılan bir çalışmada, duygusal denge kişilik boyutu ile GKK arasında negatif bir ilişki, yumuşak başlılık ve dışa dönüklük alt boyutları arasında GKK ile pozitif bir ilişki, ancak sorumluluk boyutu ile bir ilişki bulunamamıştır (Liftiah, Dahriyanto ve Tresnawati, 2016).

Yapılan bir diğer çalışmada beş faktörlü kişilik boyutları ile ilgili olarak, gelişmeleri kaçırma korkusu ile nevrozizm boyutu arasında pozitif bir ilişki bulunurken ve dışa dönüklük boyutu ile ilgili ilişkisi bulunamamıştır (Blackwell vd., 2017).

Kişilik özellikleri ve duygusal zekânın ve GKK üzerindeki yordayıcı rolünün incelendiği bir çalışmada, gelişmeleri kaçırma korkusu ile deneyime açıklık ve nevrozizm boyutları arasında pozitif bir ilişki varken, dışa dönüklük, sorumluluk ve yumuşak başlılık boyutları arasında ilişki olmadığı tespit edilmiştir (Turhan, 2019).

Üniversite öğrencilerinde gelişmeleri kaçırma korkusunun düzeyi ve ilişkili olabilecek etmenlerin araştırıldığı başka bir araştırma da ise, , gelişmeleri kaçırma korkusu ile duygusal denge alt boyutu arasında pozitif bir ilişki bulunurken ve diğer boyutlar arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır (Yalçın Çınar, 2017).

Sosyal medya kullanımı ve beş faktör kişilik özelliklerinin incelendiği bir çalışmada dışa

dönüklük boyutunun Facebook kullanımı ile ilişkili olduğu görülmüştür. Sorumluluk boyutu düşük düzeyde kendini sunma ile ilgili davranış ve motivasyonları yordarken ve nevrozizm boyutu yüksek düzeyde yordamaktadır. Ayrıca araştırmanın sonuçlarına göre, sorumluluk, nevrozizm ve dışa dönüklük özelliklerini taşıyan bireylerin asıl kişiliklerini gösterme olasılıklarının daha fazla olduğu belirtilmiştir (Seidman, 2013).

Özcan (2019)'ın yaptığı bir başka çalışmada beş faktör kişilik özelliklerinin duygusal denge ve sorumluluk alt boyutları ile GKK arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Fırsatları kaçırma korkusu (fomo) ve kişilik özelliklerinin içgüdüsel satın alma davranışına etkisinin incelendiği bir çalışmada, beş faktör kişilik özellikleri ile fırsatları kaçırma korkusu (FOMO) arasında bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Bu bağlamda, fırsatları kaçırma korkusu yaşayan bireylerin dışa dönük, yeniliklere açık, sorumlu, uyumlu ve duygusal denge özelliklerine sahip olduğu görülmüştür (Özbakır, 2021).

Örneklemini üniversite öğrencilerinin oluşturduğu sosyal sitelerinin kullanımı ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada ise, gelişime açıklık ve uyumluluk boyutlarının, sosyal platformlarda geçirilen zaman ile pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Deneyime açıklık ve dışadönük boyutları yüksek düzeyde olan kişilerin sosyal ağ sitelerinde daha fazla paylaşım yaptıkları görülmektedir (Dal ve Dal, 2014).

Deniz (2011)'in yaptığı başka bir çalışmada kişilik özelliklerini bağlanma stillerinin yordadığı görülmüştür. Dışadönüklük, Nevrozizm, yumuşak başlılık ve deneyime açıklık boyutlarının yordayıcısı güvenli bağlanmayken, sorumluluk boyutunun yordayıcısı saplantılı bağlanma olduğu görülmüştür.

Kişilik özellikleri ve davranışsal bağımlılıklar arasındaki ilişkinin araştırıldığı bir diğer çalışmada, dışadönüklük ve nevrozizm boyutlarının ilişkili olduğu bağımlılıklar telefon, egzersiz, Facebook, kompulsif alma davranışı bağımlılığıdır. Yumuşak başlılık boyutu ile internet, video oyunları, kompulsif alma ve Facebook bağımlılığı arasında negatif bir ilişkili olduğu tespit edilmiştir (Andreassen ve diğ. 2013).

Kişilik özellikleri ile Kaygı ve depresif bozuklukların arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmada ise nevrozizm boyutu ile obsesif bozukluk, panik bozukluk, kaygı bozukluğu, distimi ve sosyal fobi arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir (Bienvenu ve diğ., 2004).

Olsan ve Evans (1999) yaptıkları araştırmada duygusal denge boyutundan yüksek puan alan bireylerin azımsayıcı karşılaştırma yaptıktan sonra daha pozitif hissettiklerini görölmüştür. Dışadönöklük boyutu ileri seviyede olan bireyler daha çok azımsayıcı karşılaştırma yaptıkları tespit edilmiştir.

Öznel iyi oluş ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada dışa dönöklük, sorumluluk ve duygusal dengesizlik boyutlarının öznel iyi oluşu yordadığı görölmektedir. Dışadönöklük ve yumuşak başlılık ile öznel iyi oluş arasında anlamlı düzeyde ilişki varken, duygusal dengesizlik ve öznel iyi oluş arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Eryılmaz ve Öğölmüş, 2010).

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümde çalışmanın modeli ve çalışma grubunun hakkında bilgilere yer verilerek, veri toplama araçları ve verilerin analizleri ile ilgili açıklamalar yapılmıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Lise öğrencilerinin GKK düzeylerinin tamamlanma ihtiyacı ve beş faktör kişilik özellikleri tarafından yordanıp yordanmadığının incelendiği bu araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bu modelde değişkenler arasındaki ilişkiler ortaya çıkarılarak, kişilerin var olan durumlarının herhangi bir uyarıcıdan etkilenmeden olduğu şekliyle betimlenmeye çalışılmaktadır. (Karasar, 2012).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Aksaray İlinde 2020-2021 eğitim öğretim yılında çeşitli liselerde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Çalışma grubunu uygun örnekleme yöntemiyle seçilen, Aksaray İlinde çeşitli liselerde eğitim gören 117 erkek (%39,5), 179 kadın (%60,5) olmak üzere toplam 296 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma grubunda bulunan lise öğrencilerinin 88'i (%29,7) 17 yaşında, 288'i (%70,3) 18 yaşındadır.

Tablo 1. Araştırma Grubuna Ait Demografik Özellikler

Değişken	Alt grup	N	%	X	Ss
----------	----------	---	---	---	----

Yaş	17	88	29,7	17,7027	,45784
	18	208	70,3		
Sınıf	3	89	30,1		
	4	207	69,9		
Cinsiyet	Kadın	179	60,5		
	Erkek	117	39,5		

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma da “Kişisel Bilgi Formu”, “Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Ölçeği”, “Tamamlanma İhtiyacı Ölçeği – Kısa Form” ve “Hızlı Büyük Beşli Kişilik ölçeği” kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu lise öğrencilerinin yaş, cinsiyet, sınıf düzeyleri, ailenin gelir durumu, interneti kullanım amacı ve medyada vakit geçirdikleri süre ile ilgili bilgilerin elde edilmesi için araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Kişisel bilgi formunun bir örneği Ek-1 de verilmiştir.

3.3.2. Sosyal Ortamlarda Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Ölçeği (GKKÖ)

Przybylski vd. (2013) tarafından geliştirilen, Gökler ve arkadaşları (2016) tarafından Türkçe’ ye uyarlanan Fomo ölçeği araştırmada kullanılmıştır. Ölçek tek boyut ve 10 maddeden oluşan beşli Likert tipindedir. Ölçek maddeleri 1-5 puan (1= kesinlikle katılmıyorum, 5= kesinlikle katılıyorum) arasında puanlandırılarak, bireylerin ölçekten aldıkları puan 10-50 arasında değişmektedir. Bireylerin kendi hayatlarıyla ilgili değerlendirmeleri kapsayan ölçekten alınan puanlar yükseldikçe, bireylerin GKK yaşama olasılıkları da artmaktadır. GKKÖ’nün Kapsam Geçerliliği İndeksi (KGI) değeri 0,62 olarak bulunmuştur ve faktör analizine göre faktör yükleri 0.36-0,77 arasında değişmiştir. GKKÖ’nün iç tutarlılık katsayısı 0,81 olarak bulunmuştur. Bu çalışma kapsamında ise GKKÖ’nün Cronbach alfa katsayısı 0,74 olarak bulunmuştur. Sosyal Ortamlarda Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Ölçeği bir örneği de Ek-2 de verilmiştir.

3.3.3. Tamamlanma İhtiyacı Ölçeği- Kısa Formu (TİÖ-KF)

Bilişsel tamamlanma ihtiyacını ölçmek için Roets ve Van Hiel (2011) tarafından geliştirilen ve Atak ve arkadaşları (2016) tarafından Türkçeye uyarlanan bu ölçek, 15 maddeden ve tek boyuttan oluşmaktadır. Maddeler “hiç katılmıyorum” dan (1 puan), “tamamen katılıyorum” a (6 puan) şeklinde sıralanan 6 derecelmeli bir Likert değerlendirme ölçeği üzerinde işaretlenmektedir. Öçekten en az 15, en fazla 90 puan alınabilmektedir. Öçekten alınan puan arttıkça tamamlanma ihtiyacı artmaktadır.

Öçeğin güvenirlik çalışması sonucunda iç tutarlılık için hesaplanan Cronbach alfa değeri. 74 olarak bulunmuştur. Bu bulgu öçeğin iç tutarlılığının kabul edilebilir değerlerde olduğu anlamına gelmektedir. Test-tekrar-test güvenirliğinin belirlenebilmesi amacıyla katılımcılara 3 hafta arayla ölçek yeniden uygulanmış Bilişsel Tamamlanma İhtiyacı Öçeği yüksek düzeyde test-tekrar-test güvenirliği gösterdiği ($r = .92$) tespit edilmiştir (Atak ve ark., 2016). Bu çalışma kapsamında ise öçeğin Cronbach alfa katsayısı 0,80 olarak bulunmuştur. Buradan yola çıkılarak Bilişsel Tamamlanma İhtiyacı Öçeğinin, iç tutarlığa sahip, kararlı ölçümler yapabilen geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu ifade edilebilir. Tamamlanma İhtiyacı Öçeği- Kısa Formu bir örneği de Ek-3 de verilmiştir.

3.3.4. Hızlı Büyük Beşli Kişilik Ölçeği (HBBKT)

Kişilik özelliklerini ölçmek için, Goldberg (1992) tarafından ortaya konulan, Verlmuts ve Geris (2005) tarafından geliştirilen Morsünbül (2014) tarafından Türkçe’ye uyarlanan 30 maddeden oluşan “Hızlı Büyük Beşli Kişilik Testi” kullanılmıştır. Bu testte uyumluluk, dışa dönüklük, sorumluluk, duygusal denge, deneyime açıklık ile oluşan beş alt boyut ve bunların kişilik özelliklerini belirleyen, her biri 6 madde ile ölçülmektedir. Katılımcılar öçekteki maddelere 1 puan “tamamen yanlış”, 2 puan “oldukça yanlış”, 3 puan “biraz yanlış”, 4 puan “ne doğru ne yanlış”, 5 puan “biraz doğru”, 6 puan “oldukça doğru” ve 7 puan “tamamen doğru” şeklinde cevap vermişlerdir. Ayrıca testteki 2, 3, 4, 7, 9, 11, 13, 16, 21, 24, 26, 29. Maddeler ters kodlanmaktadır. Bu çalışma kapsamında ise öçeğin tümü için Cronbach alfa katsayısı 0,74 olarak bulunmuştur. Toplamda 30 maddeden oluşan HBBKT’ den her bir alt öçeğin 6 ile 42 arasında değişen puanlar alabileceği belirtilmektedir. Öçeğin alt boyutlarının Cronbach’s Alpha iç tutarlık değerine bakıldığında uyumluluk alt boyutunun ,82, sorumluluk dışadönüklük alt boyutunun ,81, sorumluluk alt boyutunun ,86, duygusal denge alt boyutunun ,78 ve deneyime açıklık alt

boyutunun ,73 olduğu belirlenmiştir (Morsünbül, 2014). Bu çalışma kapsamında ise ölçeğin alt boyutlarının Cronbach's Alpha iç tutarlık değerine bakıldığında uyumluluk alt boyutunun 0,70, sorumluluk alt boyutunun 0,80, dışadönüklük alt boyutunun 0,77, duygusal denge alt boyutunun 0,67 ve deneyime açıklık alt boyutunun 0,68 olduğu belirlenmiştir. Bu bilgilerden yola çıkılarak HBBKT'nin iç tutarlığa sahip, kararlı ölçümler yapabilen geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu ifade edilebilir. Hızlı Büyük Beşli Kişilik Ölçeği bir örneği de Ek-4 de verilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmanın amaçları doğrultusunda verileri analiz etmek için SPSS (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı) 25.0 paket programı kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesine başlamadan önce normallik analizi yapılmıştır. Bunun için araştırmada yer alan değişkenlere mod, medyan, ortalama, çarpıklık ve basıklık katsayıları hesaplanarak normallik varsayımlarının karşılandığı görülmüştür. Bu değerlere Tablo 10'da yer verilmiştir. Veriler normal dağılım özelliği göstermesi nedeniyle çalışmada parametrik testler kullanılmıştır.

Gelişmeleri kaçırma korkusunun bilişsel tamamlanma ihtiyacı ve kişilik özellikleri tarafından yordanıp yordanmadığını açıklanmasında pearson momentler çarpımı korelasyonu ve çoklu regresyon analizleri kullanılmıştır. GKK'nın demografik değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığı belirlemek için ise grup değişkeni sayısı iki olduğu durumda Bağımsız Örneklem t-Testi, ikiden fazla olduğu durumda Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi ve bağımsız örneklem t testi varyansların homojen olup olmadığı Levene testi kontrol edilmiştir. ANOVA sonucunda anlamlı farklılığın saptandığı durumlarda gözlemlenen bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Scheffe testi kullanılmıştır. Ayrıca araştırmamızın üçüncü alt probleminde katılımcı sayılarının parametrik testlere uygun olmadığından dolayı nonparametrik testlerde başvurulacak, Kruskal Wallis-H Testi ve Tamhane Testi yapılmıştır.

BÖLÜM 4

BULGULAR

4.1. Lise Öğrencilerinin Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Düzeyleri Cinsiyete Göre Anlamlı Biçimde Farklılaşmakta Mıdır?

Lise öğrencilerinin GKK düzeyleri açısından cinsiyetlerine göre anlamlı biçimde farklılık gösterip göstermediği test etmek amacıyla “bağımsız örneklem t testi” tekniği kullanılmıştır. Analiz sonucu Tablo 2’de yer verilmiştir. Ayrıca cinsiyet değişkeni dummy değişkenine dönüştürülerek regresyon analizine dâhil edilmiştir.

Tablo 2. Lise Öğrencilerinin Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Puanlarının Cinsiyete Göre t-testi Sonuçları

Cinsiyet	N	X	SS	Sd	t	p
Erkek	117	21,7692	6,08331	,56240	-1,258	0,209
Kadın	179	22,7095	6,41228	,47928		

Tablo 2’de ki sonuçlara baktığımızda lise öğrencilerinin cinsiyetleri açısından gelişmeleri kaçırma korkusu düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı biçimde farklılaşmadığı görülmektedir, ($p > .05$). Bu sonuçlar değerlendirildiğinde lise öğrencilerinin cinsiyetlerinin GKK düzeylerinde herhangi bir etkiye sahip olmadığı ve GKK düzeylerinin birbirine benzer oldukları şeklinde yorumlanabilir.

4.2. Lise Öğrencilerinin Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Düzeyleri Ailelerinin Gelir Durumuna Göre Anlamlı Bir Şekilde Farklılaşmakta Mıdır?

Lise öğrencilerinin ailelerinin gelir durumuna göre GKK düzeylerinin anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla Anova testi yapılmıştır. Tablo 3’de betimsel verilere yer verilmiştir.

Tablo 3. Lise Öğrencilerinin Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Puanlarının Ailelerinin Gelir Durumlarına Göre Betimsel Verileri

Değişkenler	0-3000TL Gelir			3000TL-6000TL Gelir			6000TL’den Fazla Gelir		
	N	$\bar{X}$	S	N	$\bar{X}$	S	N	$\bar{X}$	S
Gelişmeleri									
Kaçırma	58	18,9655	5,19772	154	21,7013	6,08988	84	25,8333	5,71583
Korkusu									

Tablo incelendiğinde, lise öğrencilerinin GKKÖ puan ortalamalarının ailelerinin gelir düzeylerine göre farklılaştığı görülmektedir. Gözlemlenen bu farkın anlamlı olup olmadığı İlişkisiz Örneklemeler için Tek Faktörlü Varyans Analizi uygulanarak analiz edilmiş ve aşağıdaki tabloda verilmiştir. Varyansların homojenliği varsayımı Levene Test ile sınanmış ve bu varsayımın sağlandığı görülmüştür ($p=0.63$).

Tablo 4. Lise Öğrencilerinin GKKÖ Puan Ortalamalarının Ailelerinin Gelir Düzeylerine Göre ANOVA Testi Sonuçları

Değişkenler	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Gelişmeleri	Gruplar arası	1748,359	2	874,179 33,877	25,805	,000
Kaçırma	Gruplar içi	9925,857	293			
Korkusu	Toplam	11674,216	295			

Tablo incelendiğinde, lise öğrencilerinin GKKÖ puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmektedir ($p<0.01$). Gözlemlenen bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Scheffe testi yapılmıştır.

Tüm bu sonuçlar incelendiğinde, ailesinin geliri 6000TL ve üzerinde olan lise öğrencilerinin GKKÖ puan ortalamasının ($X=25,83$) ailesinin aylık geliri 0-3000TL olan ve 3000TL-6000TL olan lise öğrencilerinin GKKÖ puan ortalamalarından ($X=18,96$; $X=21,70$) anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca ailesinin geliri 3000TL-6000TL olan lise öğrencilerinin GKKÖ puan ortalamasının ($X=21,70$) ailesinin aylık geliri 0-3000TL olan lise öğrencilerinin GKKÖ puan ortalamasından anlamlı düzeyde yüksek

bulunmuştur. Ayrıca tüm gelir grupları arasında 0.05 hata düzeyinde manidar farklılık olduğu söylenebilir.

4.3. Lise Öğrencilerinin Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Düzeyleri İnterneti Kullanım Amacına Göre Anlamlı Bir Şekilde Farklılaşmakta Mıdır?

Araştırmanın katılımcılarını oluşturan lise öğrencilerinin gelişmeleri kaçırma korkusu düzeyleri açısından interneti kullanım amacına göre anlamlı biçimde farklılık gösterip göstermediği test edilmiştir.

Tablo 5.Lise Öğrencilerinin Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Puanlarının İnterneti Kullanım Amaçlarına Göre Betimsel Verileri

Değişkenler	N	$\bar{X}$	S	Sh _x
Sosyal Medya	99	21,0808	4,74595	,47699
Alışveriş	21	29,2381	7,52931	1,64303
Online Oyun	26	29,3077	3,18458	,62455
Ders Çalışma	85	21,5294	6,74288	,73137
Video-Film İzleme	65	20,2923	4,86288	,60317
Toplam	296	22,3378	6,29076	,36564

Tablo incelendiğinde, lise öğrencilerinin GKKÖ puan ortalamalarının interneti kullanım amaçlarına göre farklılaştığı görülmektedir. Gözlemlenen bu farkın anlamlı olup olmadığı Parametrik Olmayan Kruskal Wallis-H Testi uygulanarak analiz edilmiş ve aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 6.Lise Öğrencilerinin GKKÖ Puan Ortalamalarının İnterneti Kullanım Amaçlarına Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	SO	X ²	sd	P
Gelişmeleri Kaçırma Korkusu	Sosyal Medya	99	133,45	60,964	4	0,000
	Alışveriş	21	222,79			
	Online Oyun	26	247,08			
	Ders Çalışma	85	137,41			
	Video-Film İzleme	65	122,49			
	Toplam	296				

GKKÖ sıralamalar ortalamalarının interneti kullanım amaçları değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H sonucunda interneti kullanım amacı değişken gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=60,964$; $sd=4$; 01).

Tablo 7.Lise Öğrencilerinin GKKÖ Puan Ortalamalarının İnterneti Kullanım Amaçlarına Göre Tamhane Testi Sonuçları

Değişken	(I)İnternet Kullanım Amacı	(J)İnternet Kullanım Amacı	Ortalamalar Arası Fark (I-J)	Standart Hata	P
Gelişmeleri Kaçırma Korkusu	Sosyal Medya	Alışveriş	-8,15729*	1,71087	,001
		Online Oyun	-8,22688*	,78586	,000
		Ders Çalışmak	-,44860	,87316	1,000
		Video-Film İzleme	,78850	,76898	,974
	Alışveriş	Sosyal Medya	8,15729*	1,71087	,001
		Online Oyun	-,06960	1,75773	1,000
		Ders Çalışmak	7,70868*	1,79846	,002
		Video-Film İzleme	8,94579*	1,75024	,000
	Online Oyun	Sosyal Medya	8,22688*	,78586	,000
		Alışveriş	,06960	1,75773	1,000
		Ders Çalışmak	7,77828*	,96175	,000
		Video-Film İzleme	9,01538*	,86826	,000
	Ders Çalışmak	Sosyal Medya	,44860	,87316	1,000
		Alışveriş	-7,70868*	1,79846	,002
		Online Oyun	-7,77828*	,96175	,000
		Video-Film İzleme	1,23710	,94800	,884
	Video-Film İzleme	Sosyal Medya	-,78850	,76898	,974
		Alışveriş	-8,94579*	1,75024	,000

Online Oyun	-9,01538*	,86826	,000
Ders Çalışmak	-1,23710	,94800	,884

Tablo incelendiğinde, interneti kullanım amacı online oyun oynama ve alışveriş yapma olan lise öğrencilerinin GKKÖ puan ortalamaları interneti kullanım amacı sosyal medya kullanımı, video-film izleme ve ders çalışma olan lise öğrencilerinin GKKÖ puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

4.4. Lise Öğrencilerinin Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Düzeyleri Sosyal Medyayı Kullanım Süresine Göre Anlamlı Bir Şekilde Farklılaşmakta Mıdır?

Lise öğrencilerinin sosyal medyayı kullanım süresine göre GKK düzeylerinin anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığına test etmek amacıyla Anova testi yapılmıştır. Tablo 8’de betimsel verilere yer verilmiştir.

Tablo 8. Lise Öğrencilerinin Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Puanlarının Sosyal Medya Kullanım Sürelerine Göre Betimsel Verileri

Değişkenler	0-1 Saat			1-3 Saat			3 Saat ve Üzeri		
	N	$\bar{X}$	S	N	$\bar{X}$	S	N	$\bar{X}$	S
Gelişmeleri Kaçırma Korkusu	125	20,1680	5,91026	118	22,7712	5,85788	53	26,4906	5,88879

Tablo 8’de sosyal medyayı kullanma süreleri farklı olan lise öğrencilerinin GKK düzeylerine ait puan ortalamaları görülmektedir. Bir günde 0-1saat sosyal medyada aktif olan lise öğrencilerinin GKK puan ortalamalarının en düşük olduğu görülmektedir. Ayrıca sosyal medyada 3 saatten fazla aktif olan lise öğrencilerinin ise GKK puan ortalamalarının ise en yüksek olduğu görülmektedir. Lise öğrencilerinin GKKÖ puan ortalamalarının sosyal medya kullanım sürelerine göre farklılaştığı anlaşılmaktadır. Gözlemlenen bu farkın anlamlı olup olmadığı İlişkisiz Örneklemeler için Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanarak analiz edilmiş ve aşağıdaki tabloda verilmiştir. Varyansların homojenliği varsayımı Levene Test ile sınanmış ve bu varsayımın sağlandığı görülmüştür (p=0.69).

Tablo 9. Lise Öğrencilerinin GKKÖ Puan Ortalamalarının Sosyal Medya Kullanım Sürelerine Göre ANOVA Testi Sonuçları

Değişkenler	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Gelişmeleri Kaçırma Korkusu	Gruplar arası	1524,677	2	762,338 34,640	22,007	,000
	Gruplar içi	10149,539	293			
	Toplam	11674,216	295			

Tablo incelendiğinde, lise öğrencilerinin sosyal medya kullanım sürelerine göre GKKÖ puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmektedir. Gözlemlenen bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Scheffe testi yapılmıştır.

Tablo incelendiğinde, sosyal medya kullanım süresi 0-1 Saat olan lise öğrencilerinin GKKÖ puan ortalaması ($X=20,16$) sosyal medya kullanım süresi 1-3 Saat ve 3 Saat üzeri olan lise öğrencilerinin GKKÖ puan ortalamalarından ($X=22,77$; $X=26,49$) anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur. Ayrıca tüm gruplar arasında 0.05 hata düzeyinde manidar farklılık olduğu söylenebilir.

4.5. Lise Öğrencilerinin Bilişsel Tamamlanma İhtiyacı ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Düzeylerini Anlamlı Yordayıp Yordamadığına İlişkin Bulgular

Lise öğrencilerinin GKK düzeylerinin bilişsel tamamlanma ihtiyacı ve beş faktör kişilik özellikleri tarafından anlamlı biçimde yordanıp yordanmadığı test edebilmek için çoklu doğrusal regresyon analizi gerçekleştirilmiştir.

Tablo 10. Ölçek Puanlarının Betimsel İstatistikleri

	$\bar{X}$	Ortanca	Mod	Çarpıklık Katsayısı (Ç.K.)	Standart Hata (Ç.K.)	Basıklık Katsayısı (B.K.)	Standart Hata (B.K.)
GKK	22,33	22,00	22,00	,26	,14	-,34	,28
Tamamlanma İ.	65,41	68,00	68,00	-,98	,14	1,35	,28
Uyumluluk	32,68	33,00	36,00	-,58	,14	,15	,28
Dışadönüklük	24,51	24,00	27,00	,15	,14	-,44	,28
Sorumluluk	27,08	27,00	30,00	-,15	,14	-,36	,28
Duygusal Denge	22,88	22,00	18,00	,31	,14	-,53	,28
Deneyime Açıklık	30,95	31,00	30,00	-,47	,14	,16	,28

Analiz öncesi çoklu regresyon analizinin varsayımları test edilmiştir. Tablo 10 daki sonuçlara bakıldığında değişkenlerin tümünün, mod, medyan, ortalama, çarpıklık ve basıklık katsayıları normallik varsayımının karşılandığı görülmüştür.

Değişkenler arası ilişkiler, değişkenlerin normal dağılım özelliği göstermesi sebebiyle Pearson Korelasyon Katsayısı ile incelenmiştir. Korelasyon katsayısı Tablo 11’de yer almaktadır.

Tablo 11. Gelişmeleri Kaçırma Korkusu, Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ve Tamamlanma İhtiyacı Arasındaki İlişkileri İlişkin Korelasyon Tablosu

	1	2	3	4	5	6	7
GKK	1.00	0.22**	0.09	-0.05	-0.02	-0.21**	0.02
Tamamlanma İ.		1.00	0.23**	-0.20**	0.30**	-0.29**	0.02
Uyumluluk			1.00	0.02	0.35**	-0.10	0.46**
Dışadönüklük				1.00	-0.23**	0.41**	0.13**
Sorumluluk					1.00	-0.08	0.18**
Duygusal Denge						1.00	-0.02
Deneyime Açıklık							1.00

** $p < 0.01$

Tablo 11 incelendiğinde, lise öğrencilerinin gelişmeleri kaçırma korkusu düzeyleri ile tamamlanma ihtiyacı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki saptanmıştır, ($r = .22$, $p < .01$). Ayrıca, lise öğrencilerinin gelişmeleri kaçırma korkusu düzeyleri ile duygusal denge ($r = -.21$, $p < .01$) ve arasında negatif yönde anlamlı ilişki görülmektedir. Son olarak lise öğrencilerinin gelişmeleri kaçırma korkusu düzeyleri ile uyumluluk ($r = .09$, $p > .05$), deneyime açıklık ($r = .02$, $p > .05$), dışadönüklük ($r = -.05$, $p > .05$) ve sorumluluk ($r = -.02$, $p > .05$) arasında ise anlamlı bir ilişkinin olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 12’de lise öğrencilerinin GKK düzeylerinin tamamlanma ihtiyacı ve beş faktör kişilik özellikleri tarafından yordamasına ilişkin regresyon analizi sonuçları yer almaktadır. Ayrıca cinsiyet değişkeni referans grubu kadın seçilerek, dummy değişkenine dönüştürülmüş ve regresyon analizine dâhil edilmiştir. Regresyon analizi öncesinde varsayımlar test edilmiştir. Çoklu bağıntının incelenmesinde VIF değerleri hesaplanarak;

1.22 ile 1,44 arasında değiştiği ve Tabachnick ve Fidell'in (2001) 10'dan kk olmalı önerisine uygun olduğu görülmüştür.

Tablo 12. Gelişmeleri Kaçırma Korkusunun Yordayıcısı Olarak Tamamlanma İhtiyacı ve Beş Faktör Kişilik zelliklerine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	St.Hata(B)	β	t	p
Sabit	18,747	3,455	-	5,425	,000
Tamamlanma İ.	,099	,032	,197	3,119	,002
Uyumluluk	,074	,076	,067	,982	,327
Dışadnklk	,026	,053	,032	,488	,626
Sorumluluk	-,084	,052	-,103	-1,610	,109
Duygusal Denge	-,155	,061	-,167	-2,542	,012
Deneyime Açıklık	,000	,070	,000	-,007	,994
Cinsiyet	-,150	,766	-,012	-,196	,845
R = 0,289	R ² = 0,084				
F _(7, 288) = 3,761	p = 0,001				

Tablo 12 incelendiğinde gelişmeleri kaçırma korkusunun, beş faktörlü kişilik özellikleri ve bilişsel tamamlanma ihtiyacı ile açıklanmaya çalışıldığı çoklu regresyon modelinin anlamlı bir model olduğu belirlenmiştir ($F_{(7,288)} = 3,761$, $t = 5.42$, $p < .01$). Lise ğrencilerinin beş faktör kişilik özellikleri ve bilişsel tamamlanma ihtiyacının yordayıp yordamadığına ilişkin verilen regresyon analizi sonuçları incelendiğinde tamamlanma ihtiyacı ve duygusal denge alt boyutunun gelişmeleri kaçırma korkusu düzeyinin yaklaşık toplam varyansın %8'ini ($R = .289$, $R^2 = .084$, $p < .05$) açıkladığı görülmektedir. Bilişsel tamamlanma ihtiyacı gelişmeleri kaçırma korkusunu pozitif ve anlamlı bir şekilde yordadığı görülmektedir ($\beta = .20$, $t = 3.11$, $p < .01$). Beş faktör kişilik özelliklerinin alt boyutu olan duygusal denge ise gelişmeleri kaçırma korkusunu negatif ve anlamlı bir şekilde yordadığı görülmektedir ($\beta = -.17$, $t = -2.54$, $p < .01$). Beta katsayılarına göre tamamlanma ihtiyacı değişkeni gelişmeleri kaçırma korkusu pozitif bir yordayıcısı; duygusal denge değişkeni ise gelişmeleri kaçırma korkusunun negatif bir yordayıcısıdır. Değişkenlere ait β katsayılarına göre tamamlanma ihtiyacı değişkeni duygusal denge değişkeninden daha iyi/güçlü bir yordayıcıdır. Ayrıca regresyon analizine göre cinsiyet değişkeni bağımlı değişkenimizin anlamlı bir yordayıcı olmadığı görülmektedir.

BÖLÜM 5

TARTIŞMA ve YORUM

5.1. Lise Öğrencilerinin Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Düzeylerinin Cinsiyetine Göre Farklılaşmasına İlişkin Tartışma ve Yorum

Yapılan çalışmanın sonuçları incelendiğinde, lise öğrencilerinin cinsiyetlerine göre GKK düzeyleri anlamlı olarak farklılaşmamaktadır. İlgili literatür incelendiğinde, araştırmanın sonuçlarıyla tutarlılık gösteren çalışmalar mevcuttur. Yapılan çalışmalarda (Gökler vd., 2016; Altınay Bor, 2018; Ella Jood, 2017; Kırık vd., 2015; Abel vd., 2016; Aslan, 2018; Riordan vd., 2017; Wegmann vd., 2017; Hızarcı, 2018; Beşenk, 2018; Tomczyk ve Selmanagic-Lizde, 2018; Tozkoparan ve Kuzu, 2019) bu bulguya paralel olarak cinsiyet değişkeni ile GKK düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Ayrıca, mevcut araştırma bulguları ile tutarlı olmayan birbiri ile zıt bulgular içeren çalışmalar da mevcuttur. Gezgini vd. (2017), JWT (2012) ve Przybylsky vd. (2013) yaptıkları çalışmada erkeklerin gelişmeleri kaçırma korkusu düzeylerinin kadınlara oranla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Balta vd. (2018) yaptığı çalışmada kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre daha fazla GKK yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Lindsey (2013) tarafından yapılan bir diğer çalışmada ise kadınların gelişmeleri kaçırma korkusu düzeylerinin erkeklerden yüksek olduğu görülmüştür.

Gelişmeleri kaçırma korkusu düzeyine ilişkin cinsiyet dağılımı incelendiğinde görüş birliğine varılmadığı gözlenmiştir. Bunun nedeninin, çalışmaların örneklem gruplarının yaş, meslek, medeni durum, bulunulan coğrafi bölge, psikolojik etmenler, gibi çeşitli değişkenler açısından farklılık göstermesi olabilir. Bu nedenle çalışmalarda farklı

sonuçlara rastlanması olası bir durumdur.

5.2. Lise Öğrencilerinin Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Düzeylerinin Ailelerinin Gelir Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Tartışma ve Yorum

Çalışmada lise öğrencilerinin ailelerinin gelir durumuna göre GKK düzeylerinde gruplar arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Araştırmanın sonuçları, ailesinin geliri 6000TL ve üzerinde olan lise öğrencilerinin GKKÖ puan ortalamasının, ailesinin aylık geliri 0-3000TL olan ve 3000TL-6000TL olan lise öğrencilerinin GKKÖ puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Elde edilen bulgulara göre, ailesinin gelir durumunun 6000TL den fazla olan lise öğrencilerinin ailesinin gelir durumu daha düşük olan öğrencilerine göre anlamlı biçimde daha yüksek GKK'ya sahip oldukları söyleyebiliriz. Bu durumu, ailesinin gelir durumu yüksek olan lise öğrencilerinin cep telefonu, bilgisayar, tablet, internet ve sosyal medya platformlarına rahat bir şekilde erişim imkânları olmasıyla açıklamak mümkündür.

Literatürde gelişmeleri kaçırma korkusu ile ailelerin gelir durumları arasındaki anlamlı farka dair yapılmış bir inceleme bulunmamıştır. Fakat gelişmeleri kaçırma korkusu ile katılımcıların gelir düzeyi arasındaki ilişkiyi inceleyen Karaş (2019)'ın yaptığı çalışmada gruplar arasında anlamlı fark bulmuştur. Bu çalışmada 2000 TL ve altı gelir düzeylerine sahip bireylerin gelişmeleri kaçırma korkusu düzeylerinin, 2001 TL ve üstü gelir düzeylerine sahip bireylerin gelişmeleri kaçırma korkusu düzeylerine oranla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca gelişmeleri kaçırma korkusu ile katılımcıların gelir düzeyleri ilişkisini inceleyen Tayiz (2018), Yalçın (2019), Gezer (2020), Hızarcı'nın (2018) ve Altınay- Bor (2018) yaptıkları çalışmalarda gelir düzeyin gelişmeleri kaçırma korkusu üzerinde herhangi bir etkiye sahip olmadığı belirtilmektedir. Yine Çiğdem (2021)'in yaptığı başka bir çalışmada gelişmeleri kaçırma korkusu ve algılanan sosyo-ekonomik düzey arasında ilişkiye bakılmış ve anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Gelişmeleri kaçırma korkusu düzeyine ilişkin ailenin gelir durumu değişkeni incelendiğinde görüş birliğine varılmadığı gözlenmiştir. Bunun nedeninin, çalışmaların örneklem gruplarının yaş, meslek, medeni durum, bulunulan coğrafi bölge, psikolojik etmenler, gibi çeşitli değişkenler açısından farklılık göstermesi olabilir. Bu nedenle çalışmalarda farklı sonuçlara rastlanması olası bir durumdur.

5.3. Lise Öğrencilerinin Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Düzeylerinin İnterneti Kullanım Amacına Göre Farklılaşmasına Yönelik Tartışma ve Yorum

Çalışmada lise öğrencilerinin interneti kullanım amacına göre gelişmeleri kaçırma korkusu düzeylerinde gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. İnterneti kullanım amacı video-film izleme, sosyal medya ve ders çalışma olan lise öğrencilerinin gelişmeleri kaçırma korkusu düzeylerinin, interneti kullanım amacı online oyun oynama ve alışveriş yapma olan lise öğrencilerine oranla daha düşük olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Yani interneti online oyun oynama ve alışveriş yapma amacıyla kullanan lise öğrencilerinin, anlamlı biçimde daha yüksek gelişmeleri kaçırma korkusu deneyimlemektedirler.

interneti kullanım amacı online oyun oynama ve alışveriş yapma olan lise öğrencilerinin GKKÖ puan ortalamaları interneti kullanım amacı sosyal medya kullanımı, video-film izleme ve ders çalışma olan lise öğrencilerinin GKKÖ puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Lise öğrencilerinin internet kullanım amaçları öncelik sırasına göre incelendiğinde; ilk sırada yer alan sosyal medya amaçlı kullanımdır. Bunu takip eden video, müzik ve film izleme amaçlı kullanım ve üçüncü sırada yer alan ise ders çalışma, bilgi edinme ve ödev hazırlama amaçlı kullanımdır. Araştırma bulgularıyla uyumlu olarak 2021 yılında Türkiye İstatistik Kurumunun Hanehalkı bilişim teknolojileri kullanım araştırmasında da internet kullanımı amaçları değerlendirmesinde ilk sırayı %93 'le Mesajlaşma (WhatsApp, Messenger, Skype, BİP, Viber, Snapchat vb.) amaçlı olduğunu, ikinci sırada %90'la internet üzerinden sesli veya görüntülü arama yapma (WhatsApp, Facetime, Viber, Messenger, Skype, Snapchat vb. kullanarak) olduğu, üçüncü sırada ise %73,8 ile sosyal medya (Facebook, Twitter, Instagram, Snapchat vb.) kullanımı olduğu tespit edilmiştir. İşsever (2016)'ın internet bağımlılığının yaygınlığını belirleme amaçlı yaptığı çalışmada üniversite öğrencilerinin interneti sosyal paylaşım amacıyla kullandığı görülmüştür.

İnsanlar özellikle de genç kuşaklar online oyun oynayarak vakit geçirmektedirler. Online oyun platformlarında çeşitli etkinlikler yapılmakta ve bu etkinliklerden haberdar olmak istemektedirler. Ayrıca insanlar günümüzde internetten alışveriş yapmaktadırlar. Alışveriş siteleri belirli ay, gün ve saatlerde indirim fırsatları sunmaktadırlar. Bu durum bireylerde internete bağlı kalma ve güncellemeleri takip etme isteği oluşturmaktadır. Tüm bunlar göz önüne alındığında, lise öğrencilerinin interneti kullanım amacının online oyun oynama ve

alışveriş yapma çıkması beklenen bir sonuçtur.

5.4. Lise Öğrencilerinin Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Düzeylerinin Sosyal Medyayı Kullanma Süresine Göre Farklılaşmasına Yönelik Tartışma ve Yorum

Çalışmada lise öğrencilerinin günlük sosyal medyada geçirdikleri süre değişkenine göre gelişmeleri kaçırma korkusu düzeylerinde gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Günlük sosyal medya kullanımı 0-1 saat ve 1-3 saat olan lise öğrencilerinin gelişmeleri kaçırma korkusu düzeylerinin 3 saatten fazla sosyal medya kullanan bireylere oranla daha düşük olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Yani sosyal medyayı bir günde 3 saatten fazla aktif kullanan lise öğrencilerinin daha az kullanan lise öğrencilerine göre anlamlı biçimde daha yüksek GKK'ya sahip oldukları söyleyebiliriz.

Alan yazına bakıldığında, sosyal medya harcanan zaman ile GKK arasında pozitif yönde bir ilişki tespit edilmiştir.(Abel vd., 2016; Baker vd., 2016; Gökler vd., 2016; Kırık vd., 2015; Buglass vd., 2016; Varga, 2016; Karaaslan Eşer ve Ayaz Alkaya, 2019; Blackwell, 2017; Balta vd., 2018; Traş ve Öztemel, 2019). Karaaslan Eşer ve Ayaz Alkaya (2019)'nın yaptıkları çalışmada günlük sosyal medyada 5 saat ve üzerinde zaman geçiren bireylerin gelişmeleri kaçırma düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Buradan sosyal medyada harcanan zaman arttıkça gelişmeleri kaçırma korkusu düzeyinin de artacağı sonucuna ulaşılabilir.

Gelişmeleri kaçırma korkusu yaşayan kişilerin bu kaygı ve korku seviyelerini düşürmek için uzun sürelerle sosyal medya platformlarına bağlı kalıp vakit geçirmeleri beklenen bir sonuç olmuştur. Alanyazında GKK ile yapılan araştırmalara bakıldığında sosyal medya kullanımı ile ilişkili çok fazla araştırma bulunmaktadır. Mevcut çalışmanın sonuçlarıyla çelişen herhangi bir araştırmaya rastlanmamış olup sonuçlar mevcut çalışma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir.

5.5. Lise Öğrencilerinin Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Düzeylerinin Bilişsel Tamamlanma İhtiyacı ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri Açısından Açıklanmasına Yönelik Tartışma ve Yorum

Araştırmanın oklu regresyon analizinin sonuçlarına göre bilişsel tamamlanma ihtiyacı gelişmeleri kaçırma korkusunu pozitif yönde anlamlı düzeyde yordadığı görölmektedir. Beş faktör kişilik özelliklerinin duygusal denge alt boyutunun gelişmeleri kaçırma

korkusunu negatif yönde anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Uyumluluk, deneyime açıklık, dışadönüklük ve sorumluluk boyutlarının ise GKK ile arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre bilişsel tamamlanma ihtiyacı lise öğrencilerinin gelişmeleri kaçırma korkusu düzeylerini pozitif yönde anlamlı düzeyde yordamıştır. İlgili alanyazın incelendiğinde, bilişsel tamamlanma ihtiyacı ve GKK arasındaki ilişkinin incelendiği yalnız bir adet çalışma bulunmuştur. Üniversite öğrencilerinin gelişmeleri kaçırma korkularının, olumsuz değerlendirilme korkusu ve bilişsel tamamlanma ihtiyacı ile ilişkisinin incelendiği bu çalışmada da bilişsel tamamlanma ihtiyacı ve GKK arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. (Çiğdem, 2021). Çiğdem (2021)'in 318 kadın ve 202 erkek üniversite öğrencisi ile yaptığı çalışmasında gelişmeleri kaçırma korkusu ile bilişsel tamamlanma ihtiyacı arasında orta düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Başka bir deyişle gelişmeleri kaçırma korkusu arttıkça bilişsel tamamlanma ihtiyacında da bir artış gözlenmiştir. İlgili literatür de ilişkiyi destekleyen tek bir çalışma bulunmakla beraber mevcut araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Kişiler sosyal medya platformları aracılığıyla etraflarındaki fırsatların daha çok haberdar olmaya başlamışlardır. Sosyal medya platformlarından duyurulacak birçok farklı etkinlik (parti, söyleşi, konser, spor müsabakası, vb.) çok hızlı bir şekilde insanlara ulaşabilmektedir. Bu durum bazı bireylerde etkinlikleri seçme noktasında tereddüt etmelerine neden olup, diğer etkinliklerdeki gelişmeleri kaçırdığı düşündürmektedirler. (Hopp, 2015). Ayrıca gelişmeleri kaçırma korkusu kişinin en iyi seçimi yapıp yapmadığı konusunda kaygı yaşamasına neden olmaktadır (Wortham, 2011). Tamamlanma ihtiyacı ise kişinin belirli bir konuda karmaşa ve belirsizlik yerine kesin ve net bir bilgiye ulaşma ihtiyacı, karar verme arzusu olarak tanımlanmaktadır (Atak, Syed, Çok ve Tonga, 2016). Bu durumda, bilişsel tamamlanma ihtiyacı yüksek olan bireyler, kesin ve net bir bilgiye ulaşmak için sosyal medya platformlarını kullanarak gelişmeleri kaçırma korkusu düzeyleri artacaktır. Bu durum beklenen bir sonuçtur.

Birey yeni bir bilgiyle karşılaştığında eğer o bilgiyi kendi bilişsel sisteminde bir sonuca bağlayamazsa bundan rahatsızlık duyacaktır (Atak ve ark., 2016). Cazip güncellemeler ya da olaylardan haber alınmaması gelişmeleri kaçırma korkusu olan bireylerde rahatsızlık uyandırmaktadır (Hato, 2013; Przybylski vd., 2013). Gelişmeleri kaçırma korkusunun ve bilişsel tamamlanma ihtiyacının temelinde de bu rahatsızlık durumunu giderme arzusu yer

almaktadır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular bilişsel tamamlanma ihtiyacı ve gelişmeleri kaçırma korkusu arasındaki bu ilişkiyi destekler niteliktedir.

Alan yazında yer alan bilişsel tamamlanma ihtiyacı ve gelişmeleri kaçırma korkusu çalışmasına ek olarak, araştırma bulgularıyla benzer sonuçlar içeren, bilişsel tamamlanma ihtiyacı ile internet bağımlılığı ve problemli internet kullanımı arasında yapılan sınırlı sayıda çalışmalara da yer verilmiştir. Yazgan (2020)'nın yaptığı çalışma da bilişsel tamamlanma ihtiyacı ile internet bağımlılığı arasında ise düşük düzeyde anlamlı bir ilişki görülmüştür. Aksu (2019)'nın yaptığı araştırmada bilişsel tamamlanma ihtiyacı ile problemli internet kullanımı arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Araştırmanın bulgularına göre; beş faktör kişilik özelliklerinin duygusal denge alt boyutu lise öğrencilerinin gelişmeleri kaçırma korkusu düzeylerini negatif yönde anlamlı düzeyde yordamıştır. Literatür incelendiğinde ilişkiyi destekleyen çalışmalar olmasına rağmen sayıları oldukça sınırlıdır. Yapılan araştırmalar kişilik özellikleri ile GKK arasında bir ilişki olduğunu göstermiştir (Przybylski vd., 2013). Liftiah, Dahriyanto ve Tresnawati (2016)'nin kişilik özellikleri ile gelişmeleri kaçırma korkusu arasındaki ilişkinin dışadönüklük ve yumuşak başlılık kişilik boyutları arasında gelişmeleri kaçırma korkusu ile pozitif bir ilişki, duygusal denge kişilik boyutu ile gelişmeleri kaçırma korkusu arasında negatif ilişki olduğu tespit edilmiştir. Özcan (2019)'nın 443 banka çalışanı ile yaptığı çalışmada, beş faktör kişilik özelliklerinden dışadönüklük, uyumluluk ve yeniliğe açıklık boyutları ile GKK arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilemezken, sorumluluk ve duygusal dengelilik boyutu ile GKK arasında ise negatif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Turhan (2019)'nın üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada beş faktör kişilik özelliklerinden nevrozizm (duygusal dengesizlik) ve deneyime açıklık boyutları ile GKK arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Yalçın Çınar (2017)'in yaptığı çalışmada beş faktör kişilik özelliklerinden nevrozizm (duygusal dengesizlik) boyutu ile GKK arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Yapılan diğer çalışmalarda (Webb, 2016; Germaine-Bewley, 2016; Blackwell vd., 2017; Stead ve Bibby, 2017) beş faktörlü kişilik özelliklerinden nevrozizm (duygusal dengesizlik) ve GKK arasında pozitif yönlü bir ilişki görülmektedir. İlgili literatür de ilişkiyi destekleyen sınırlı sayıda çalışmalar bulunmakla beraber mevcut araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Duygusal dengelilik düzeyi düşük olan bireyler nevrozik bireyler olup bu bireyler endişeli,

öfkeli ve sürekli değişen ruh halindelerdir (Somer ve Goldberg, 1999). Nevrotikliğin temelinde de aynı gelişmeleri kaçırma korkusunun temelinde olduğu gibi anksiyete, kaygınlık, güvensizlik gibi duygular yatmaktadır (McCrae ve Costa, 1987). Duygusal dengeli olan kişiler eleştiriye açık, sosyal, stresle mücadele edebilen, dah az endişe duyan, sakin olabilme özellikleri gösterirler (Morsünbül, 2014; McCrae ve Costa, 2003; Yıldızoğlu, 2013). Buna göre duygusal dengelilik puanları yüksek olan bireylerin düşük olanlara göre çok daha az gelişmeleri kaçırma korkusu hissetmeleri beklenebilir. Başka bir deyişle nevroitik (duygusal dengesizlik) bireylerin çevrelerinde olup bitenleri öğrenme kaygıları yüksek olacağı için gelişmeleri kaçırma korkusu düzeylerinin de yüksek olması beklenen bir sonuçtur.

Alan yazında yer alan gelişmeleri kaçırma korkusu ile beş faktörlü kişilik özellikleri çalışmalarıyla birlikte, araştırma bulgularıyla benzer sonuçlar içeren, GKK ile ilişkili olan internet bağımlılığı, sosyal medya kullanımı çalışmalarına da yer verilmiştir. Amichai ve Hamburger (2010)'in kişilik ve sosyal ağ ile ilgili yaptığı çalışmada, nevrotizm(duygusal dengesizlik) puanları yüksek olan bireylerde internet kullanımının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Germaine-Bewley (2016) tarafından yapılan çalışmada nevrotizm(duygusal dengesizlik) boyutundan yüksek puan alan bireylerin sosyal medyayı daha sık kullandığı ve duygusal olarak dengeli olan yani nevrotizm(duygusal dengesizlik) boyutundan düşük puan alan bireylerin gelişmeleri kaçırma korkusunu daha az yaşadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Correa vd. (2010)'nin yaptığı çalışmada ise sosyal medya kullanımı ve nevrotizm boyutu arasında olumlu yönde ilişki tespit edilmiştir. Gelişmeleri kaçırma korkusu yaşayan bireylerin gündemi takip edemediklerinde kaygı ve huzursuzluk gibi durumlar yaşaması ve nevroitik özelliklere sahip kişilerin de, kaygılı, endişeli ve değişken ruh halinde olması düşünüldüğünde gelişmeleri kaçırma korkusu ile nevroitik kişilik özellikleri arasındaki ilişki beklenen bir sonuçtur.

Sorumluluk alt boyutunla olan bireylerin bilinçli, iradeli, kendini kontrol eden bireyler olduğu düşünüldüğünde gelişmeleri kaçırma korkusu ile arasında ilişki olması beklenebilmektedir (Somer ve Goldberg, 1999). Bununla beraber dışadönüklük boyutundaki bireylerin sosyal, delidolu, öne çıkan, baskın, etkili, coşkulu sıfatları (Bacanlı ve diğ., 2009) ile değerlendirilmekte ve Fomo'nun da hiçbir şeyden geri kalmama isteğini barındırması değerlendirilirse arada bir ilişki olabilmesi beklenebilmektedir. Deneyime açık kişiler ise, geniş görüşlü, yenilikçi, meraklı, ilgileri geniş olmaktadırlar ve yenilikleri kaçırmama isteklerinin, Fomo deneyimleyen bireylerin sürekli güncellenme istekleri ile ilişkili

olabileceği düşünülebilmektedir. Fakat çalışmanın sonucunda GKK ile beş faktör kişilik özelliklerinden yumuşak başlılık, deneyime açıklık, dışadönüklük ve sorumluluk boyutları arasında anlamlı bir ilişki olmadığını görülmektedir. Bunun nedeninin, çalışmaların örneklem gruplarının yaş, bulunulan coğrafi bölge, psikolojik etmenler, gibi çeşitli değişkenler açısından farklılık göstermesi olabilir. Özcan (2019)'nın yaptığı çalışmada, beş faktör kişilik özelliklerinden sorumluluk boyutu ve GKK arasında ise negatif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Turhan (2019)'nın yaptığı çalışmada beş faktör kişilik özelliklerinden deneyime açıklık boyutu ile GKK arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Liftiah, Dahriyanto ve Tresnawati (2016)'nin yaptığı araştırmada dışadönüklük ve uyumluluk boyutları arasında GKK arasında pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Stead ve Bibby (2017)'in çalışmada ise sorumluluk boyutundan daha çok puan alan bireylerin GKK düzeyleri düşük bulunmuştur. Alanyazın incelendiğinde bu sonuçlarla çelişen herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır.

BÖLÜM 6

SONUÇ ve ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar

Çalışmanın neticesi, lise öğrencilerinin GKK düzeylerinin bilişsel tamamlanma ihtiyacı ve beş faktörlü kişilik özelliklerinin duygusal denge boyutu tarafından anlamlı düzeyde yordandığını göstermiştir. Kişiliğin duygusal denge boyutu, lise öğrencilerinin GKK düzeyini negatif yönde anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Başka bir deyişle bireylerin duygusal denge boyutundan aldıkları puan arttıkça gelişmeleri kaçırma düzeyleri azalmaktadır. Bilişsel tamamlanma ihtiyacı gelişmeleri kaçırma korkusu düzeyini pozitif yönde anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Başka bir deyişle bireylerin bilişsel tamamlanma ihtiyacı arttıkça gelişmeleri kaçırma düzeyleri de artmaktadır. Gelişmeleri kaçırma korkusu düzeyi cinsiyet değişkenine göre farklılaşmamaktadır ve GKK arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu değişkenin bireylerin gelişmeleri kaçırma korkusu düzeyini etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Lise öğrencilerinin ailelerinin gelir durumuna göre GKK düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Ailesin gelir durumu yüksek olan öğrencilerin diğerlerine göre daha fazla GKK yaşamaktadırlar. Lise öğrencilerinin interneti kullanım amacına göre gelişmeleri kaçırma korkusu düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. İnterneti online oyun oynama ve alışveriş yapma amacıyla kullanan lise öğrencilerinin diğerlerine göre anlamlı biçimde daha yüksek gelişmeleri kaçırma korkusu deneyimlemektedirler.

6.2. Öneriler

Çalışmanın neticesine göre lise öğrencilerinin interneti kullanım amacı ve sosyal medya da geçirdikleri süre dikkate alındığında gelişmeleri kaçırma korkusu ele alınması gereken önemli bir kavram olarak görülmüştür. Bu açıdan bu çalışmanın ülkemizde yapılan sınırlı sayıda araştırmalardan olması, gelişmeleri kaçırma korkusu kavramının bilişsel tamamlanma ihtiyacı ve beş faktör kişilik özellikleriyle incelenmesi açısından ise bir ilk olma özelliği taşıması yapılan bu araştırmanın önemini arttırmaktadır. Yapılan çalışmanın özellikle GKK ve bilişsel tamamlanma ihtiyacı arasındaki çalışmaların az olması nedeniyle alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu bölümde, mevcut araştırma sonuçları ilgili olarak uygulayıcılara ve araştırmacılara öneriler sunulmuştur.

6.2.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

- 1.Öğrencilerin yaşamış olduğu gelişmeleri kaçırma korkularını azaltmaya yönelik okullarda bireylerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerilerini geliştireceği çeşitli sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlere yönlendirme yapılabilir. Bu şekilde bireyler ilgilerini sanal alanlar değil gerçek hayata yansıtmış olacaklardır.
- 2.Sosyal medya platformlarında geçirilen sürenin azaltılması, sosyal medya platformlarının bilinçli kullanılması konusunda ve öğrencilerin gelişmeleri kaçırma korkusu nedeniyle okul ve sosyal yaşantılarında oluşabilecek problemleri önlemeye yönelik okul psikolojik danışmanları tarafından öğrencilerin farkındalıklarını artıracak bilgilendirmeler yapılabilir.
3. Gelişmeleri kaçırma korkusu kavramının insan hayatı üzerindeki olumsuz etkilerine dair Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından aile eğitim programları düzenlenebilir.
- 4.Gelişmeleri kaçırma korkusunu azaltmaya yönelik okul psikolojik danışmanlar tarafından grupla psikolojik danışma ve psikoeğitim çalışmalarına yer verilebilir.

6.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- 1.Türkiye’de gelişmeleri kaçırma korkusuyla ilgili literatürde çok az sayıda çalışma bulunmaktadır, bundan dolayı bu konu üzerine araştırmanın örneklem sayısı artırılarak ve farklı yaş gruplarında karşılaştırma yapılarak daha fazla araştırma yapılabilir.
2. Yapılan bu çalışma nicel bir çalışmadır. Bundan sonraki araştırmalarda nicel ve nitel yöntemlerin birlikte kullanıldığı çalışmalar yapılabilir.

3. Araştırmanın yalnızca Aksaray ilinde uygulanmıştır. Sonuçların genellenebilir olması için diğer şehirleri de çalışmaya dâhil ederek çalışmalar yapılabilir.

4. Gelişmeleri kaçırma korkusunun olumsuz sonuçları düşünüldüğünde bireylerin hissettiği gelişmeleri kaçırma korkusunun azaltmaya yönelik ne gibi çalışmalar yapılabileceği üzerine araştırmalar yapılabilir.

5. Gelişmeleri kaçırma korkusunun çeşitli değişkenler arasındaki ilişki araştırılabilir. Yine Gelişmeleri kaçırma korkusu ile benzer olan FOBO (İnternetsiz kalma korkusu), YOLO (Sadece bir kere yaşarsın), Nomofobi (Cep telefonundan uzak kalma korkusu), ve JOMO (Gelişmeleri kaçırma mutluluğu) gibi kavramların bireylerin davranışları üzerindeki etkilerine bakılabilir. Ayrıca gelişmeleri kaçırma korkusu ile bilişsel çelişki ve yoksunluk gibi sosyal psikoloji alanındaki kavramlar ile de çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Abel, J. P., Buff, C. L., & Burr, S. A. (2016). Social media and the fear of missing out: scale development and assessment. *Journal of Bussiness & Economics Research* (JBER), 14(1), 33-44.
- Ahuja, S., ve Kumari, S. (2009). *Impact of extended video viewing on cognitive, affective and behavioral processes in preadolescents*. School of Management and Social Sciences, Doktora Tezi, Thapar University, Patial.
- Aksu, M., (2019). *Yetişkinliğe Geçişte Anne-Babaya Bağlanma İle Problemlili İnternet Kullanımı İlişkisinde Bilişsel Tamamlanma İhtiyacının Aracılık Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Allport, Gordon W., Henry S. Odbert. (1936). Trait-Names: A Psycho-Lexical Study. *Psychological Monographs*. c. 47. s. 1: i.
- Allport, Gordon Willard. (1937). *Personality: A Psychological Interpretation*. London: Constable.
- Alt, D. (2015). College students' academic motivation, media engagement and fear of missing out. *Computers in Human Behavior*, 49, 111-119. and Cognitive Engagement in High School Students. *The Journal of Educational Research*. 104 (2): 110–119. doi:10.1080/00220670903567406.
- Altınay Bor, H. (2018). *Ergenlerde Sosyal Medyaya Yönelik Tutum, Sosyal Medya Kullanımında Gelişmeleri Kaçırma Korkusu ve Sosyal Kaygı Arasındaki İlişkiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Amichai-Hamburger, Yair, Galit Wainapel, Shaul Fox. (2002). On The Internet No One

- Knows I'm An Introvert: Extraversion, Neuroticism, and Internet Interaction. *Cyberpsychology & Behavior*. c. 5. s. 2: 125-128.
- Andreassen, Cecilie S., Mark D. Griffiths, Siri R. Gjertsen, Elfrid Krossbakken, Siri Kvam, Stale Pallesen. (2013). The Relationships Between Behavioral Addictions and the Five-Factor Model of Personality. *Journal of Behavioral Addictions*. c. 2. s. 2: 90-99.
- Argan, M., Argan M.T., İpekG.(2018). Keşke Olsaydım! Bir Fomo Tüketicinin (Fomsumer) Anatomisi. *İnternet Uygulamaları ve Yönetimi Dergisi*.c. 9. s.1: 43-57.
- Aslan, Ü. (2018). *Dikkat Eksikliği ve Dürtüselliğin Sosyal Medya Kullanımı ve Gelişmeleri Kaçırma Korkusu ile Olan İlişkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Atak, H. Syed, M. ve Çok, F. (2016). Tamamlanma ihtiyacı ölçeği-kısa formunun Türk üniversite öğrencilerinde psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Nöropsikiyatri Arşivi*, 2017 (54), 175-182. doi:10.5152/npa.2017.12707
- Atak, H., Syed, M., Çok, F. ve Tonga, Z. (2016). Yeni bir nöropsikolojik kavram olarak tamamlanma ihtiyacı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 8 (3), 290-302. doi:10.18863/pgy.238190
- Aydın, H. (2018). Sosyal medyadaki gelişmeleri kaçırma korkusunun (FoMO) içgüdüsel alımlara etkisinin öz belirleme kuramı ile açıklanması. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 17, 415-426.
- Bacanlı, H. İlhan, T. ve Aslan, S. (2009). Beş faktör kuramına dayalı bir kişilik ölçeğinin geliştirilmesi: Sıfatlara dayalı kişilik testi (SDTK). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7, 261-279.
- Baek, Y., Martin, P., Siegler, I. C., Davey, A., & Poon, L. W. (2016). Personality traits and successful aging: Findings from the Georgia Centenarian Study. *The International Journal of Aging and Human Development*, 83(3), 207-227.
- Baker, Z. G., Krieger, H., & LeRoy, A. (2016). Fear of missing out: Relationships with depression, mindfulness, and physical symptoms. *Translational Issues in Psychological Science*, 2(3), 275.

- Balta, S., Emirtekin, E., Kircaburun, K., Griffiths, M. D. (2018). Neuroticism, Trait Fear of Missing Out, and Phubbing: The Mediating Role of State Fear of Missing Out and Problematic Instagram Use. *International Journal Of Mental Health And Addiction*.1-12. <https://doi.org/10.1007/s11469-018-9959-8>.
- Bar-Tal, Y. (1994). The effect of mundane decision-making of the need and ability to achieve cognitive structure. *European Journal of Personality*, 8, 45-58.
- Benet-Martinez, V. ve John, O.P. (1998). Los cinco grades across cultures and ethnic groups: Multitrait multimethod analyses of the the big five in Spanish and English. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75, 729-750.
- Beşenk, Ö. İ. (2018). *Sosyal Medya Platformlarının Kullanımı ile Gelişmeleri Kaçırma Korkusunun Duygusal Şemalarla Olan İlişkisinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Beyens, Ine, Eline Frison, Steven Eggermont. (2016). I Don't Want to Miss a Thing: Adolescents' Fear of Missing out and Its Relationship to Adolescents' Social Needs, Facebook Use, and Facebook Related Stress. *Computers in Human Behavior*. c. 64: 1-8.
- Bienvenu, Joseph O., Jack Samuels, Paul Costa, Irving M Reti, William W. Eaton, Gerald Nestadt. (2004). Anxiety and Depressive Disorders and the Five Farctor Model of Personality: A Higher anrd Lower Orrder Personality Trait Investigation In a Community Sample. *Depression and Anxiety*. c. 20. s. 2: 92-97.
- Blackwell, David, Carrie Leaman, Rose Tramposch, Ciera Osborne, Miriam Liss. (2017). Extraversion, Neuroticism, Attachment Style and Fear Of Missing Out as Predictors Of Social Media Use and Addiction. *Personality and Individual Differences*. c. 116: 69-72.
- Boyd, D. M. (2008). *American Teen Sociality in Networked Publics*. Doktora Tezi, Berkeley Üniversitesi, California.
- Buglass, Sarah L., Jens F. Binder, Lucy R. Betts, Jean D. M. Underwood. (2017). Motivators of Online Vulnerability: The İmpact of Social Network Site Use and Fomo. *Computers in Human Behavior*. c. 66: 248-255.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik* (1. Baskı). (İ. D. Erguvan Sarıoğlu, Çev.). İstanbul: Kaknüs

Bülteni 7(30), 61-71.

Cacioppo, J. T. ve Petty, R. E. (1982). The need for cognition. *Journal of Personality and Social Psychology*, 42, 116-131.

Calogero R. M., Bardi A. & Sutton R. M. (2009). A Need Basis For Values: Associations Between The Need For Cognitive Closure and Value Priorities. *Personality and Individual Differences*, 46, 154-159.

Cargill, M. (2019). *The relationship between social media addiction, anxiety, the fear of missing out, and interpersonal problems*. (Doctoral Dissertation). University of Akron.

Cattell, Raymond B. (1943). The Description of Personality: Basic Traits Resolved into Clusters. *Journal Of Abnormal And Social Psychology*. c. 38. s. 4: 476-506.

Cattell, Raymond B. (1947). Confirmation and Clarification of Primary Personality Factors. *Psychometrika*. c. 12. s. 3: 197-220.

Choi, J.; Koo, M.; Choi, I.; Auh, S. (November 2008). Need for cognitive closure and information search strategy. *Psychology & Marketing*. 25 (11): 1027–1042.doi:10.1002/mar.20253.

Clayton, Russell, Glenn Leshner, Anthony Almond. (2015). The Extended Isel: The Impact Of Iphone Separation on Cognition, Emotion, and Physiology. *Journal of Computer-Mediated Communication*. c. 20. s. 2: 119-135.

Cloninger, C. R., Svrakic, D. M. & Przybeck, T. R. (1993). A Psychobiological model of temperament and character. *Arch Gen Psychiatry*, 50, 975-990.

Correa T. (2016). “Who interacts on the Web?: The intersection of users’ personality and social media use. *Computers in Human Behavior*. 26 (2), s. 247-253.

Costa Jr, P. T., McCrae, R. R., & Dye, D. A. (1991). Facet scales for agreeableness and conscientiousness: a revision of the neo personality inventory. *Personality and Individual Differences*, 12(9).

Costa, P. T., McCrae, R. R., & Holland, J. L. (1984). Personality and vocational interests in an adult sample. *Journal of Applied psychology*, 69(3), 390.

Cüceloğlu, D. (1993). İnsan ve davranışı: Psikolojinin temel kavramları. İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Çarıkçı, N. İ. (2019). *Anne-babaya bağlanma, çocukluk çağı ruhsal travmaları ve tamamlanma ihtiyacının kompulsif alışveriş üzerindeki etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Çınar, Ç. Y. (2017). *Üniversite öğrencilerinde sosyal ortamlarda gelişmeleri kaçırma korkusunun düzeyi ve ilişkili etmenler*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çiğdem, B. (2021). *Üniversite öğrencilerinin gelişmeleri kaçırma korkularının, olumsuz değerlendirilme korkusu ve bilişsel tamamlanma ihtiyacı ile ilişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Dal, Nil E., Veysel Dal. (2014). Kişilik Özellikleri ve Sosyal Ağ Sitesi Kullanım Alışkanlıkları: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma-Personality Traits And Social Network Sites Usage Habits: A Research On University Students. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. c. 6. s. 11: 144-162
- De Backer, T. K.; Crowson, H (2008). Measuring need for closure in classroom learners. *Contemporary Educational Psychology*. 33 (4): 711–732.doi:10.1016/j.cedpsych.2007.06.001.
- Deliktaş, O. (2020). *Ahlaki kimlik ve bilişsel tamamlanma ihtiyacının çevrimiçi oyun bağımlılığı üzerindeki etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Demir, İ. (2014). Benlik, kimlik ve kişilik. H. Ergin, ve S. A. Köseoğlu (Ed.). *Gelişim psikolojisi içinde* (s. 181-205). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Deniz, Mehmet E. (2011). An Investigation of Decision Making Styles and the Five-Factor Personality Traits with Respect to Attachment Styles. *Educational Sciences: Theory And Practice*. c. 11. s. 1: 105-113
- Digman, John M. (1996). The Curious History Of The Five-Factor Model. *The Five-Factor Model of Personality: Theoretical Perspectives*. Ed. Jerry S. Wiggins. New York: Guilford Press: 1-20.
- Dobur, A. (2019). *Yetişkinliğe geçişte çocukluk çağı ruhsal travmaları ile duygusal yeme*

- ve tıknırcasına yeme ilişkisinde bilişsel tamamlanma ihtiyacının aracılık etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Doğan, T. (2013). Beş faktör kişilik özellikleri ve öznel iyi oluş. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 14(1), 56-64.
- Dossey, L. (2014). FOMO, digital dementia, and our dangerous experiment. *Explore: The Journal of Science and Healing*, 10(2), 69-73.
- Elhai, J. D., Levine, J. C., Dvorak, R. D. ve Hall, B. J. (2016). Fear of missing out, need for touch, anxiety and depression are related to problematic smartphone use. *Computers in Human Behavior*, 63509-516.
- Ella Jood, T. (2017). *Missing The Present For The Unknown: The Relationship Between Fear of Missing Out (Fomo) and Life Satisfaction*. Thesis University of South Africa.
- Ergin, C. (2006). *Organizasyonlarda disiplinsiz davranışlar ve disiplinsiz davranışlar ve kişilik arasındaki ilişkisinin belirlenmesine yönelik Kayseri' de bir araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Eryılmaz, A. ve Öğülmüş, S. (2010). Ergenlikte öznel iyi oluş ve beş faktörlü kişilik modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 189-203.
- Ewen, R.B. (2014). *An introduction to theories of personality*. (7th edition). Hove, East Sussex: Psychology Press. Erişim adresi: https://www.academia.edu/34217964/An_Introduction_to_Theories_of_Personality_Robert_B_Ewen
- Eysenck, H.J. ve Wilson, G. (2000). *Kişiliğinizi tanıyın*. (4.bs.). (E. Erduran, Çev.) İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Eysenck, Hans, Glenn Wilson. (1976). *Know Your Own Personality*. Harmondsworth, Baltimore: Penguin Books.
- Eysenck, Michael W. (2004). *Psychology: An International Perspective*. NY: Taylor & Francis.
- Fox J. ve Moreland J. J. (2015). The dark side of social networking sites: An exploration of

- the relational and psychological stressors associated with Facebook use and affordances. *Comput Human Behav*; 45:168-176.
- Germaine-Bewley, Jacqueline N. (2016). Fear Of Missing Out in Relationship to Emotional Stability and Social Media Use. Scholarly & Creative Works Conference. 21.
- Gezer, Ç. (2020). *Sosyal gelişmeleri kaçırma korkusunun psikolojik iyi oluş denetim odağı ile ilişkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.
- Gezgin, D. M., Hamutoglu, N. B., Gemikonakli, O., & Raman, I. (2017). Social networks users: Fear of missing out in preservice teachers. *Journal of Education and Practice*, 8(17), 156-168.
- Girgin, B. (2007). *Beş faktör kişilik modelinin işyerinde duygusal tacize (mobbing) etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Goldberg LR. (1992). The development of markers for the big-five factor structure. *Psychol Assess*. 4:26-42
- Gökler, M. E., Aydın, R., Ünal, E. ve Metintaş, S. (2016). Sosyal Ortamlarda Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Ölçeğinin Türkçe Sürümünün Geçerlilik ve Güvenilirliğinin Değerlendirilmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 17(1), 52-59.
- Güney, S. (2011). Örgütsel davranış. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Harlow, L.; Debacker, T. K.; Crowson, M. H. (2011). Need for Closure, Achievement Goals,
- Hato, B. (2013). (Compulsive) Mobile Phone Checking Behavior Out of a Fear of Missing Out: Development, Psychometric Properties and Test-Retest Reliability of a C-FoMO-Scale ANR: 610304. Yüksek Lisans Tezi.
- Heaton, A. W. ve Kruglanski, A. W. (1991). Person perception by introvert and extroverts under time pressure: need for closure effects. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 17, 161-165.
- Hellriegel D., Slocum J. W. ve Woodman R.W. (1989). *Organizational behaviour*. (Fifth Edition). St. Paul: West Publishing Company.

- Hızarcı, Ö. (2018). *Problemlili Cep Telefonu Kullanımı, Sosyal Ortamlarda Gelişmeleri Kaçırma Korkusu(GKK), Yaşam Doyumu ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Hodkinson, Chris. (2019). 'Fear of Missing Out'(Fomo) Marketing Appeals: A Conceptual Model. *Journal Of Marketing Communications*. c. 25. s. 1: 65- 88.
- Hogan, R. (1996). Personality measurement and employment decisions. *American Psychologist*. 469.
- Hopp, Frederic René. (2015). *Does Your Self-Determination Fear to Miss Out?* Bachelor Thesis. University of Mannheim.
- Hoşgör, H., Koç Tütüncü, S., Gündüz Hoşgör, D., & Tandoğan, Ö. (2017). Üniversite öğrencileri arasında sosyal medyadaki gelişmeleri kaçırma korkusu yaygınlığının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *International Journal of Academic Value Studies (Javstudies)*, 3(17), 231-223.
- Hoşgör, H., Tandoğan, Ö., & Gündüz-Hoşgör, D. (2017). Nomofobinin günlük akıllı telefon kullanım süresi ve okul başarısı üzerindeki etkisi: Sağlık personeli adayları örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(46), 573-595.
- İlgaz Yıldırım, B. (2014). *Çalışanların beş faktör kişilik özellikleri ile iş tatminleri arasındaki ilişki: Alanya'daki beş yıldızlı oteller üzerine bir uygulama*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- İşsever, N. K. (2016). *İnternet bağımlılığının üniversite öğrencilerdeki yaygınlığının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- JWT Marketing Communications. (2012). Fear of Missing Out. Erişim Tarihi: 12.11.2021, Retrieved from JWT Intelligence: http://www.jwtintelligence.com/wpcontent/uploads/2012/03/F_JWT_FOMO-update_3.21.12.pdf
- Karaaslan Eşer, A., ve Ayaz Alkaya, S. (2019). Hemşirelik öğrencilerinin sosyal medya bağımlılık durumu ve gelişmeleri kaçırma korkusunu incelenmesi. *SBÜ Hemşirelik Dergisi* 1(1), 27-36.

- Karasar, N. (2012). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Bilim Kitap Kırtasiye Yayınevi. Ankara.
- Karaş, B. (2019). *Boş zaman aktivitesi olarak sosyal medya kullanımını tercih eden bireylerin gelişmeleri kaçırma korkusu, sosyotelizm, kişilik ve sosyal bağlılık düzeylerinin incelenmesi*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Kelner, Simon. (2013). <https://www.independent.co.uk/voices/comment/is-fomo-depriving-us-of-our-ability-to-exist-in-the-present-and-take-pleasure-in-the-here-and-now-8449677>. Erişim Tarihi. 13.12.2021
- Kemelmeyer, M. (2010). Authoritarianism and its relationship with intuitive-experiential cognitive style and heuristic processing. *Personality and Individual Differences*, 48, 44-48.
- Kırık, A.M., Arslan, A., Çetinkaya, A. ve Gül, M. (2015). “A Quantitative Research on the Level of Social Media Addiction Among Young People in Turkey”, *International Journal of Science Culture and Sport*, 3(3): 108-122.
- Klein, C. T. F. ve Webster, D. M. (2010). Individual Differences in Argument Scrutiny as Motivated by Need for Cognitive Closure. *Journal Basic and Applied Social Psychology* Volume 22, Issue 2, 119-129.
- Kosic, A., Kruglanski, W.A., Pierro, A. ve Manetti, L. (2004). The social cognitions of immigrants’ acculturation: effects of the closure and the reference group at entry. *Journal of Personality Social Psychology*, 86, 796-813.
- Kruglanski, A. W. (1990). *Motivations for judging and knowing: Implications for causal attribution*. E. T. Higgins ve R. M. Sorrentino (Ed.), *The handbook of motivation and cognition: Foundation of social behavior* (s. 333-368). New York: Guilford Press.
- Kruglanski, A. W. ve Ajzen, I. (1983). Bias and error in human judgment. *European Journal of Social Psychology*, 13, 1-44.
- Kruglanski, A. W. ve Mayseless, O. (1988). Contextual effects in hypothesis testing: the role of competing alternatives and epistemic motivations. *Social Cognitive and Affective Neuroscience*, 6, 1-21.
- Kruglanski, A. W. ve Webster, D. M. (1996). Motivated closing of the mind: Seizing and

freezing. *Psychological Review*, 103, 263-283.

Kurt, D. ve Yıldız, E. (2017). *Kişilik Kuramları*. Ankara: Pagem.

Lepp, A., Barkley, J.E, Sanders, G.J, Rebold, M. ve Gates, P. (2013). “The Relationship Between Cell Phone Use, Physical and Sedentary Activity, and Cardiorespiratory Fitness in A Sample of U.S. College Students”, *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 10: 1-9.

Liftiah, Dahriyanto, L. F., & Tresnawati, F. R. (2016). Personality traits prediction of fear of missing out in college students. *The International Journal of Indian Psychology*, 3(4), 128-136.

Lim, Z. C. W. (2016). *Tendency towards the fear of missing out* (Doctoral dissertation), Curtin University.

Lindsey, C. (2013). *FOMO and Mobiles Phones: a survey study*. Published Master Thesis. Communication and Digital Media Studies Humanities Faculty Tilburg University, Tilburg.

Manetti, L., Pierro, A., Kruglanski, A., Taris, T. ve Bezinovic, P. (2002). A cross-cultural study of the need for cognitive closure scale: Comparing its structure in Croatia, Italy, USA and the Netherlands. *British Journal of Social Psychology*, 41, 139-156.

Mayer, J. D. (2007). Asserting the definition of personality. *The Online Newsletter for Personality Science*, 1, 1-4. Erişim adresi: <https://www.personalityarp.org/html/newsletter01/jdm.pdf>

McCrae R. R., Costa P. T. (1987). Validation of the five-factor model of personality across instruments and observers. *Journal of Personality and Social Psychology*. 52:81-90.

McCrae, R. R. & Costa, P. T. (1992). The five-factor model of personality and its relevance to personality disorders. *Journal of Personality Disorders*, 6(4), 343–359.

McCrae, R. R. ve Costa, P. T. (2003). *Personality in adulthood: A five-factor theory perspective* New York: Guilford Press.

McCrae, R.R. ve Costa, P.T. (1985). Updating Norman’s “adequacy taxonomy”:

- Intelligwncw and personality dimensions in natural language and in questionnaires. *Journal of Personality ans Social Psychology*, 49(3), 710-721. doi:10.1037/0022-3514.49.3.710
- McCrae, R. R., ve Costa, P. T. (1989). The structure of interpersonal traits: Wiggins's circumplex and the five-factor model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 56(4), 586–595.
- Mccrae, Robert R., Oliver P. John. (1992). An Introduction to The Five Farctor Model and Its Applications. *Journal Of Personality*. c. 60. s. 2: 175-215.
- McCrea, R.R., Costa, P.T. (1995). Domains and facets: Hierarchical personality assessment using the revised NEP personality inventory. *Journal of Personality Assessment*, 64(1), 21-50. doi:10.1207/s15327752jpa6401_2
- Merdan, E. (2013). Beş faktör kuramı ile iş değerleri ilişkisinin incelenmesi: Bankacılık sektöründe bir araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, 7, 140 159.
- Morris, C. G. (2002). H. B. Ayvaşık ve M. Sayıl, Çeviri, Psikolojiyi anlamak,1. Baskı.
- Morsünbül, Ü. (2014). İnternet bağımlılığının bağlanma stilleri, kişilik özellikleri, yalnızlık ve yaşam doyumu ile ilişkisi. *International Journal of Human Sciences*, 11(1), 357-372. doi:10.14687/ijhs.v11i1.2727
- Norman, Warren T. (1963). Toward an Adequate Taxonomy of Personality Attributes: Replicated Factor Structure in Peer Nomination Personality Ratings. *The Journal Of Abnormal and Social Psychology*. c. 66. s. 6: 574-583.
- Olson, Bradley D., David L. Evans. (1999). The Role of The Big Five Personality Dimensions in The Direction and Affective Consequences of Everyday Social Comparisons. *Personality and Social Psychology Bulletin*. c. 25. s. 12: 1498-1508.
- Onay, M., Saygın, M., & Özafşarlıoğlu Sakallı, S. (2015). *Gelişmeleri açırma korkusunun sağlık çalışanlarının iş tatmini ve ağ kurma davranışlarına etkisi zerine bir araştırma*. 3. Örgütsel Davranış Kongresi. 24-29.
- Özbakır, F. (2021). *Fırsatları kaçırma korkusu (fomo) ve kişilik özelliklerinin içgüdüsel satın alma davranışına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. zmir Kâtip

Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

- Özcan, H.M. (2019). *Kişilik özellikleri ile sanal kayıtarma davranışı arasındaki ilişkide gelişmeleri kaçırma korkusunun (gkk) rolü*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Przybylski, A. K., Murayama, K, DeHaan, C. R. ve Gladwell, V. (2013). Motivational, emotional, and behavioral correlates of Fear of Missing Out. *Comput Human Behav*; 29(4):1841-1848.
- Rifkin, J., Cindy, C., & Kahn, B. (2015). FoMO: How the fear of missing out leads to missing out. *ACR North American Advances*, 43, 244-248.
- Riordan, B. C., Flett, J. A. M., Hunter, J. A., Scarf, D. ve Conner, T. S. (2015). Fear of missing out (FoMO): the relationship between FoMO, alcohol use, and alcohol-related consequences in college students. *Annals of Neuroscience and Psychology*, 2, Article 7.
- Roets, A. ve Van Hiel, A. (2011). Item selection and validation of a brief, 15-item version of the Need for Closure Scale. *Personality and Individual Differences*, 50, 90-94.
- Rousseau, F. L., Pushkar, D., & Reis, M. (2005). Dimensions and predictors of activity engagement: A short-term longitudinal study. *Activities, Adaptation & Aging*, 29(2), 11-33.
- Sarı, İ., Altıncı, Ö. Y. E. E., & Öztürk, A. (2011) Temel Psikolojik İhtiyaçların Tatmininin Genel Öz Yeterlik Ve Sürekli Kaygı Üzerine Etkisi (Sakarya Üniversitesi Spor Yöneticiliği Bölümü Örneği). *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, IX (4) 149-156
- Saymaz, İ. (2003). *Üniversite öğrencilerinin kişilerarası ilişkileri ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Schultz, Duane P., Sydney Ellen Schultz. (2005). *Theories of Personality*. Belmont: Thomson Wadsworth.
- Seidman, Gwendolyn. (2013). Self-Presentation and Belonging on Facebook: How Personality Influences Social Media Use and Motivations. *Personality and Individual Differences*. c. 54. s. 3: 402-407.

- Somer, O. (1998). Türkçe’ de kişilik özelliği tanımlayan sıfatların yapısı ve beş faktör modeli. *Türk Psikoloji Dergisi*, 13(42), 17-32.
- Somer, O., Korkmaz, M. ve Tatar, A. (2002). Beş faktör kişilik envanterinin geliştirilmesi-I: Ölçek ve alt ölçeklerinin oluşturulması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 17(49), 21-33.
- Somer, O., Lewis R. Goldberg. (1999). The Structure of Turkish Trait-Descriptive Adjectives. *Journal of Personality and Social Psychology*. c. 76. s. 3: 431- 50
- Soysal, A. (2008). Çalışma Yaşamında Kişilik Tipleri: Bir Literatür Taraması. Ankara: *Çimento İşverenler Dergisi*. c:22, 1-19.
- Stead, H., & Bibby, P. A. (2017). Personality, fear of missing out and problematic internet use and their relationship to subjective well-being. *Computers in Human Behavior*, 76, 534-540.
- Şencan, H. (2003). Beş Temel İş Faktörü ve İş Başarısı. *Yaşadıkça Eğitim*.80: 19-22.
- Tabachnick, B.G. & Fidell, L.S. (2001). *Using Multivariate Statistics*.4th Edition. Allyn and Bacon, Boston.
- Talan, T., Korkmaz, A., Gezer, M. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Mobil Telefon Bağımlılık Düzeylerinin İncelenmesi Üzerine... Uluslararası Çağdaş Eğitim Araştırmaları Kongresi, 424–34.
- Tanrikulu, G. (2018). “I need to be updated”: Fear of missing out and its antecedents as predictors of adolescents' and emerging adults' aspects of social media addiction. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ted Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Taştemur, B. (2018). Beş faktör kişilik özelliklerinin algılanan iş performansı üzerindeki etkisinde psikolojik sermayenin aracı rolü: Özel sektör çalışanları üzerine bir araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tatlıhoğlu, K. (2014). Üniversite öğrencilerinin beş faktör kişilik kuramına göre kişilik özellikleri alt boyutlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi, *Tarih Okulu Dergisi*, 17(7), 939-971.
- Tayız, V. (2018). Üniversite öğrencilerinin gelişmeleri kaçırma korkusu ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.

TDK (Türk Dil Kurumu). (2021). <https://sozluk.gov.tr/> 03.11.2021.

Tınar, M.Y. (1999). Çalışma yaşamı ve kişilik. *MESS Mercek Dergisi*, 4(14), 92-97.

Tomczyk, L. Elma Selmanagic, L. (2018). Fear Of Missing Out (Fomo) Among Youth in Bosnia and Herzegovina—Scale and Selected Mechanisms. *Children and Youth Services Review*. c. 88: 541-549.

Tozkoparan, S.B., Kuzu, A. (2019). Öğretmen Adaylarının Gelişmeleri Kaçırma Korkusu (Fomo) Düzeyleri ve Siber Aylaklık Davranışları Arasındaki İlişki. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*. c. 9. s. 1: 87-110. Doi: 10.18039/Ajesi.520825

Traş, Z., & Öztemel, K. (2019). Facebook yoğunluğu, gelişmeleri kaçırma korkusu ve akıllı telefon bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Addicta: The Turkish Journal of Addictions*, 6(1), 91-113.

Turhan, C. (2019). *Üniversite öğrencilerinin gelişmeleri kaçırma korkusu düzeyleri üzerinde duygusal zekâ ve kişilik özelliklerinin yordayıcı rolü*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

TÜİK. (2021). Bilgi toplumu istatistikleri. Erişim tarihi: 16 Aralık 2021, [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri_\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2021-37437](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri_(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2021-37437)

Uçar, M.E. (2017). Biliş İhtiyacı Benlik Saygısı Tamamlama İhtiyacı ve Kimlik Stilleri Arasındaki İlişkiler. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 640-656.

Uçar, M.E., Morsünbül, Ü., ve Atak, H. (2016). Beliren Yetişkinlik Döneminde Epistemolojik İnançlar ve Tamamlanma İhtiyacı Kimlik Stillerini Yordamakta Mıdır? *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 47, 571-579.

Van Hiel, A. ve Mervielde, I. (2002). Explaining conservative beliefs and political preferences: a comparison of social dominance orientation and authoritarianism. *Journal of Applied Social Psychology*, 32, 965-976.

Varga, E. (2016). *Psychological effects of facebook use: Links between intensity of facebook use, envy, loneliness and FoMO (Bachelors Final Year Project)*. Dublin

Business School, Dublin.

Vermulst AA, Gerris JRM. (2005). QBF: Quick Big Five Personality Test Manual. Leeuwarden, The Netherlands: LDC Publications.

We Are Social. (2021). Digital in 2020. Erişim tarihi: 18 Aralık 2021, <https://wearesocial.com/digital-2021>

Webb, Kristen D. (2016). Fear Of Missing Out (Fomo) and Personality: Their Relationship to Collegiate Alcohol Abuse. Undergraduate Honors Thesis Collection. Butler University. <https://Digitalcommons.Butler.Edu/Ugtheses/364>

Wegmann, E., Oberst, U., Stodt, B., & Brand, M. (2017). Online-specific fear of missing out and Internet-use expectancies contribute to symptoms of Internet-communication disorder. *Addictive Behaviors Reports*, 5, 33-42.

Wortham, J. (2011). Feel Like a Wallflower? Maybe It's Your Facebook Wall. 10 Aralık2021tarihindeTheNewYorkTimes:<https://www.nytimes.com/business/10pin g.html> adresinden alındı

Yalçın Çınar, S. (2019). *Ergenlerde sosyal ortamlarda gelişmeleri kaçırma korkusu, başarı ve yalnızlık değişkenleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yazgan İnanç, B. ve Yerlikaya, E. E. (2014). Kişilik kuramları, 8. Baskı, Pegem, Ankara.

Yazgan, G. (2020). *Üniversite öğrencilerinde riskli davranışlar: internet bağımlılığı ve bilişsel tamamlanma ihtiyacının etkisi* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.

Yee, N., Bailenson, J. N. ve Ducheneaut, N. (2009). The proteus effect implications of transformed digital self-representation on online and offline behavior. *Communication Research*, 36, 285-312.

Yıldızoğlu, H. (2013). *Okul yöneticilerinin beş faktör kişilik özellikleriyle çatışma yönetimi stili tercihleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi SBE, Ankara.

Zel, U. (2007). *Yönetimde kişilik ve kişilik teorileri*. S. Güney (Ed.), Yönetim ve organizasyon (s.491–528). Ankara: Nobel Yayınları.

EKLER

EK 1: Kişisel Bilgi Formu

EK 2: Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Ölçeği (GKKÖ)

EK 3: Tamamlanma İhtiyacı Ölçeği – Kısa Formu (TİÖ-KF)

EK 4: Hızlı Büyük Beşli Kişilik Ölçeği (HBBKT)

EK 5: Üniversite Etik Kurul İzni

EK6: Tez Değerlendirme Formu

EK 1: Kişisel Bilgi Formu

Sayın Katılımcılar;

Aşağıda sizi tanımamıza yönelik bazı sorular bulunmaktadır. Sorulara içtenlikle cevap vermeniz araştırmanın güvenilirliği açısından önem taşımaktadır. Test üzerinde kimliğinizi belirten herhangi bir soru bulunmamaktadır. Bu nedenle her soru için mümkün olduğunuzca samimi bir şekilde size uyan cevabı işaretleyiniz.

A: Kişisel Bölüm

1.Cinsiyetiniz

☐ Erkek ☐ Kadın

2.Sınıfınız

☐ 1. Sınıf ☐ 2. Sınıf ☐ 3. Sınıf ☐ 4. Sınıf

3.Yaşınız

☐ (.....)

4.Ailenizin gelir durumunuzu nasıl değerlendirirsiniz?

☐ 0-3000 TL ☐ 3000-6000 TL ☐ 6000 TL den Fazla

B. İnternet Kullanım Bilgileri Bölümü

1.İnterneti en çok hangi amaçla kullanırsınız?

☐ Sosyal Medya ☐ Ders Çalışma/Ödev Hazırlama/ Bilgilenme ☐ Alışveriş
☐ Video, film izleme ☐ Online Oyun

2.Sosyal medya hesaplarını kontrol etme sıklığınız nedir?

☐ Saat başı ☐ Her gün ☐ İki günde bir ☐ İhtiyaç hissettiğimde ☐ Hesabım yok

3.Sosyal Medya hesaplarını kullanım süreniz nedir?

☐ 0-1 Saat ☐ 1-3 Saat ☐ 6 Saatten Fazla

EK 2: Sosyal Ortamlarda Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Ölçeği

Sosyal ortamlarda gelişmeleri kaçırma korkusu ile ilgili olarak aşağıdaki soruların sizin için ne kadar doğru olduğunu belirten düşüncenizi cümledeki ilgili boşluğa “X” işareti koyarak belirtin.

	Hiç doğru değildir	Bir Parça doğrudur	Orta Derece doğrudur	Oldukça doğrudur	Aşırı şekilde doğrudur
1. Başkalarının benimkilerden daha doyurucu deneyimler yaşadığından korkarım.	①	②	③	④	⑤
2. Arkadaşlarımın benimkilerden daha doyurucu deneyimler yaşadığından korkarım.	①	②	③	④	⑤
3. Arkadaşlarımın ben yokken eğlendiklerini öğrendiğimde endişelenirim.	①	②	③	④	⑤
4. Arkadaşlarımın neler yaptığını bilmediğimde kaygı hissederim.	①	②	③	④	⑤
5. Arkadaşlarımın "aralarındaki şakaları, muhabbetleri" anlamak benim için önemlidir.	①	②	③	④	⑤
6. Bazen neler olup bittiğini takip etmek için fazla zaman harcıyıp harcamadığımı merak ederim.	①	②	③	④	⑤
7. Arkadaşlarımla buluşmak için bir fırsatı kaçırmış olmak canımı sıkar.	①	②	③	④	⑤
8. İyi bir zaman geçirdiğimde bunun detaylarını online olarak paylaşmak benim için önemlidir.	①	②	③	④	⑤
9. Planlanmış bir toplanmayı kaçırmak canımı sıkar.	①	②	③	④	⑤
10. Tatile çıktığımda arkadaşlarımın ne yaptığını takip etmeye devam ederim.	①	②	③	④	⑤

EK 3: Tamamlanma İhtiyacı Ölçeği.

Değerli katılımcılar,

Lütfen her bir ifadeyi dikkatlice okuyunuz. Okuduğunuz ifadeleri düşünerek, ifadelerin yanındaki seçeneklerden hangisi sizin için uygunsa **yalnızca birini** işaretleyiniz. Sizden beklenen görüş ve deneyimlerinizi içtenlikle belirtmenizdir.

	Hiç Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Çok az Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Belirsiz durumlardan hoşlanmam.	①	②	③	④	⑤	⑥
2. Farklı biçimlerde cevap verilebilecek sorulardan hoşlanmam.	①	②	③	④	⑤	⑥
3. Saatleri belirli ve iyi biçimde düzenlenmiş bir hayat, kendi mizacıma uygundur.	①	②	③	④	⑤	⑥
4. Basıma gelen bir olayın nedenini anlamadığımda rahatsız olurum.	①	②	③	④	⑤	⑥
5. Bir grupta herkesin inandığı bir şeye biri karşı çıkarsa sinir olurum.	①	②	③	④	⑤	⑥
6. Beni neyin beklediğini bilmediğim bir ortama ya da duruma girmekten hoşlanmam.	①	②	③	④	⑤	⑥
7. Bir konuda bir karar verdiğimde rahatlamış hissederim.	①	②	③	④	⑤	⑥
8. Bir sorunla karşılaştığımda, onu çabucak çözeyim diye akla karayı seçerim.	①	②	③	④	⑤	⑥
9. Bir soruna hemen bir çözüm bulamazsam, kolayca sabırsızlanırım ve sinir olurum.	①	②	③	④	⑤	⑥
10. Beklenmedik davranışlarda bulunabilecek insanlarla birlikte olmaktan hoşlanmam.	①	②	③	④	⑤	⑥
11. Söylediğinde farklı biçimlerde anlaşılabilir ifadelerden hoşlanmam.	①	②	③	④	⑤	⑥
12. Hayatımda tutarlı bir rutin oluşturduğumda, hayattan daha fazla keyif alırım.	①	②	③	④	⑤	⑥
13. Net ve yapılandırılmış bir yaşam tarzından hoşlanırım.	①	②	③	④	⑤	⑥
14. Kendi fikrimi oluşturmak için, genellikle çok sayıda insanın fikrine başvurma ihtiyacı hissetmem.	①	②	③	④	⑤	⑥
15. Ne olacağını tahmin etmenin güç olduğu ortamlar ve durumlar hoşuma gitmez	①	②	③	④	⑤	⑥

EK 4: Hızlı Büyük Beşli Kişilik Ölçeği

Aşağıda sizin kendinizi tanımlamanıza ilişkin 30 ifade bulunmaktadır. Lütfen her bir ifadenin sizi ne kadar tanımladığını, ifadenin yanında verilen kutucuğu işaretleyerek belirtiniz. Her ifade için yalnızca bir kutucuğu işaretleyiniz.

	Tamamen Yanlış	Oldukça Yanlış	Biraz Yanlış	Ne Doğru Ne Yanlış	Biraz Doğru	Oldukça Doğru	Tamamen Doğru
1. Hayal gücü geniş	1	2	3	4	5	6	7
2. Hırçın	1	2	3	4	5	6	7
3. Dağınık	1	2	3	4	5	6	7
4. Mesafeli	1	2	3	4	5	6	7
5. Cana yakın	1	2	3	4	5	6	7
6. Meraklı	1	2	3	4	5	6	7
7. Gergin	1	2	3	4	5	6	7
8. Dikkatli	1	2	3	4	5	6	7
9. Sessiz	1	2	3	4	5	6	7
10. Yardımsever	1	2	3	4	5	6	7
11. Alıngan	1	2	3	4	5	6	7
12. Tertipli	1	2	3	4	5	6	7
13. İçer dönük	1	2	3	4	5	6	7
14. Bilgili	1	2	3	4	5	6	7
15. Nazik	1	2	3	4	5	6	7
16. Kaygılı	1	2	3	4	5	6	7
17. Dakik	1	2	3	4	5	6	7
18. Konuşkan	1	2	3	4	5	6	7
19. Yenilikçi	1	2	3	4	5	6	7
20. Birlikte çalışmayı seven	1	2	3	4	5	6	7
21. Utangaç	1	2	3	4	5	6	7
22. Uyumlu	1	2	3	4	5	6	7
23. Sanatçı ruhlu	1	2	3	4	5	6	7
24. Ürkek	1	2	3	4	5	6	7
25. Düzenli	1	2	3	4	5	6	7
26. Çekingen	1	2	3	4	5	6	7
27. Sistemli	1	2	3	4	5	6	7
28. Anlayışlı	1	2	3	4	5	6	7
29. Endişeli	1	2	3	4	5	6	7
30. Yaratıcı	1	2	3	4	5	6	7

EK-5: Üniversite Etik Kurul İzni

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

Konu : Başvurunuz Hk.

Sayın: Ahmet Taner ŞENER

“Lise Öğrencilerinin Gelişmeleri Kaçırma Korkusu(FoMO) Düzeyleri Üzerinde Tamamlanma İhtiyacı ve Kişilik Özelliklerinin Yordayıcı Rolü” başlıklı 2021/01-50 protokol numaralı başvuru 22.02.2021 tarihli toplantıda kurulumuz tarafından incelenmiş, Üniversitemiz İnsan Araştırmaları Etik Kurulu Yönergesi’nde belirtilen etik ilkelere **uygun olduğuna** toplantıya katılan üyelerin oy birliği ile karar verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Prof. Dr. Necmettin AYGÜN
Aksaray Üniversitesi İnsan Araştırmaları
Etik Kurul Başkanı

Ek: İnsan Araştırmaları Etik Kurul Kararı

EK-6: Tez Değerlendirme Formu

Aksaray Üniversitesi Tez Değerlendirme Formu		
Öğrencinin Adı Soyadı: Ahmet Taner ŞENER		EVET
Kapak		
1	Tez Başlığı tutanaktaki başlıkla aynı mı?	
2	Kapaktaki ay ve yıl savunmaya girilen tarihle tutarlı mı?	
3	Kapak format kılavuzdaki kapak formatına uygun mu?	
4	Kapakta yazılan tüm yazılar doğru olarak verilmiş mi?	
İçindekiler		
5	Sayfa numaraları tam verilmiş mi?	
6	Şekil, Çizelge vb. listeleri verilmiş mi? Sıralaması doğru mu?	
7	Özet, Abstract, Giriş, Sonuçlar vb. bölümler var mı?	
8	Yazım hataları kontrolü yapıldı mı?	
Giriş		
9	Hazırlanan tezin önemini anlatıyor mu?	
10	İkinci ve Üçüncü dereceden başlık içermemeli kuralına uyuldu mu?	
Özet/Abstract		
11	Kılavuza uygun mu?	
12	Ay ve yıl savunmaya girilen tarihle tutarlı mı?	
13	Özet; tek sayfa, tek aralık, tek paragraf kuralına uygun olarak yazıldı mı?	
14	Bilim kodu, sayfa adedi, anahtar kelimeler ve tez danışmanı yazıldı mı?	
Kaynakça		
15	Kaynakların tamamına metin içinde atıf yapıldı mı?	
16	Kaynak formatı Kılavuzdaki kaynak formatına uygun olarak hazırlanmış mı?	
17	Atıf formatı kılavuzdaki atıf formatına uygun mu?	
Atıf Yöntemi APA 6 (X) CMS ()		
Genel Değerlendirme		
18	Etik Beyan açıklaması okundu, uyuldu ve imzalandı mı?	
19	Kabul/Onay sayfası kılavuzdaki formata uygun olarak düzenlenmiş mi?	
20	Kabul /Onay sayfasında belirtilen oy birliği/oy çokluğu seçeneklerinden uygun olanı savunmayla tutarlı olacak şekilde belirlenmiş mi?	
21	Sayfa kenar boşluklar ve sayfa numaraları kılavuzdaki formatına uygun mu?	
22	Paragraf boşlukları ve metin satır aralığı kılavuza uygun olacak şekilde düzenlenmiş mi?	
23	Başlık yazımları kılavuzdaki başlık formatlarına uygun mu?	
24	Yazı tipi ve boyutu kılavuzdaki yazı tipi ve boyutu formatına uygun mu?	
25	Şekil, Çizelge vb. açıklama ve numaralandırmaları kılavuzdaki formata uygun olarak yazılmış mı?	

Bu tezin tarafımdan “Tez yazım kuralları” okunarak dikkatlice hazırlanmış olduğunu ve doğabilecek her türlü olumsuzluktan sorumlu olacağımı kabul ederim.

Öğrencinin imzası